

The Project Gutenberg eBook of Epäilijä: Kuvaus neljässä näytöksessä, by Kalle Aho

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Epäilijä: Kuvaus neljässä näytöksessä

Author: Kalle Aho

Release Date: June 15, 2009 [EBook #29127]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EPÄILIJÄ: KUVAUS NELJÄSSÄ NÄYTÖKSESSÄ ***

E-text prepared by Matti Järvinen.

EPÄILIJÄ.

Kuvaus neljässä näytöksessä.

Kirjoittanut
KALLE AHO.

Ensimmäisen kerran julkaistu 1886.

Ensimmäinen Näytös.

(Kirkkomäellä. Perällä kirkko ja hautausmaa.) (Esiripun kohotessa pidetään parhaallaan iltakirkkoa. Ihmisiä liikkuu kirkon ympärillä. Sakastin ovesta työntää suntio ulos UKKO-MÄKÄRÄTÄ, jolla on huonot liinavaatteet päällä ja virsut jalassa.)

MÄKÄRÄ.

(Kumarrellen sakastin rappusilla.) Hyvä herra, armollinen kirkonpalvelija...

SUNTIO.

Ka, mene, mene! Ei tänne saa tulla.

MÄKÄRÄ.

Enhän minä .. suokaa anteeksi.. Olisin vaan kaikessa nöyryydessäni tullut herran temppeliin.

SUNTIO.

Sinä et kuitenkaan malta olla yhdessä kohden. Juoksentelet ympäri kirkkoa ja höpiset jonkin joutavaa.

MÄKÄRÄ.

He, hee.. Höpisenkö minä?.. No ei sitten. Tämä pääkartano ei tahdo taas pitää kutiaan. *(Hän nauraa kähäyttää.)*

SUNTIO.

Senpätähden saat pysyä poikessa.

MÄKÄRÄ.

(Vedet silmissä.) Ni-ni-niinhän tuota pitänee.. Kas, pääsky lensi.. Mutta mitä pahaa minä sitten olen tehnyt, kun sinä minua ajelet kirkosta pois?

SUNTIO.

Ethän sinä pysy yhdessä kohdenkaan, ja kun pappi saarnassaan muun muassa sanoi: kyllä herra hullut hoitaa, niin silloin sinä heti ääneen huusit että kyllä se hoitaa. Sopiiko tämä nyt kirkossa?

MÄKÄRÄ.

(On hetken alakuloisen näköinen, mutta sitten iloisesti.) Mutta hoitaakinhan se. Mitäs pahaa siinä on?

SUNTIO.

Eihän kirkossa saa huutaa ja juoksennella. Ymmärräthän sen sinäkin.

MÄKÄRÄ.

Niin .. niinhän se on, eihän sitä saisi, vaan kun ne henget viettelevät, niin minkäpä sille taitaa.

SUNTIO.

Miten ne henget viettelevät?

MÄKÄRÄ.

Nekö? Nehän pitävät Mäkärää aivan narrillaan. Suhkanvat kirkossakin korvaan: juokse, juokse!.. ja silloin täytyy juosta. Toinen tulee ja kuiskaa: elä vainenkaan juokse, elä vainenkaan juokse, mutta huuda .. ja minä huudan. Muutoin ne tekisivät kerrassa kummia, niitä täytyy totella. Kyllä ne kirkossa kumminkin vähän siivommalla ovat, mutta, vie sun, kun ne kotona vehkeilevät, niin jos siinä ei ole sen seitsemässäkin höyräkässä. Se pappi-piru on — koira viekoon — kaikista ilkein .. katsos.. *(Hän levittää kätensä ja sormensa, panee naamansa hyvin julman näköiseksi, irvistää ja hyppää suntioon päin.)* Näin se tekee.

(SUNTIO ärjäsee ja vetäytyy säikähtäen taaksepäin.)

MÄKÄRÄ.

(Nauraa viekkaasti ja räpyttää silmiään.) Ei tämä mitään Ole sen suhteen.. Vaan niin se tekee ja ottaa kirveen penkin alta ja huutaa: Mäkärä, pane pää pölkylle! Ja jos minä silloin en olisi tiukkana ja sukkelana, niin arvaathan sen, mitä se piru silloin tekisi. Mutta minä hyppään näin ikään .. taaksepäin, kun se tulee kirveineen ja manaan häntä jumalan nimessä menemään pois. Sitten se vähitellen vetäytyy jonkun pimeän nurkan kautta pellolle, mutta kauvanhan peijakkaan mustat silmät sieltä vielä kiiluvat.

SUNTIO.

Katsos peijakasta. Kyllä kai se minua peloittaisi.

MÄKÄRÄ.

Vaarassa niiden kanssa toki onkin tuolla kulkiessaan. Kun vaan kaivon kohdalle sattuu, niin silloin tuo, joka on kaikista suurin roisto, tuo Ansgaarius, joka kirkkoonkin tulee .. se tuntuu aivan kuin niskasta kiini ottavan ja suhkaa: Mäkärä, Mäkärä, hyppää kaivoon! Vaan silloin minä pyöräytän sitä tuolla lailla .. ja alan juosta sen minkä kypälästä lähtee.. Kas, kas; tuolla kun oriit tappelevat.

SUNTIO.

(Juoksee katsomaan.) Missä .. missä?

MÄKÄRÄ.

(Kiiruhtaa sakastin rappusia ylös päästäkseen kirkkoon.) Siellä, siellä.. He, he, he!.. He, he, he!

SUNTIO.

(Rientää heti Mäkärän perästä ja tapaa hänet kiini vaatteen liepeestä juuri sakastin ovella.) Eläpä menekään.. Kas peijakkaan, kun oli sukkela.

MÄKÄRÄ.

(Vetäytyy siivosti takaisin ja viekkaasti nauraen räpyttää silmiään.)

Ilmanhan minä vaan säikäytin. Pidä vasta ovesi tarkemmin kiini, ettei syntinen kirkkoon pääse.. Hähä! Jo tulen.

(SUNTIO menee sakastiin ja sukkelasti vetää oven kiini jälessään.)

MÄKÄRÄ.

(Koettaa aukaista ovea.) Lukkoonpahan pani.. Mutta onhan tuolla ikkuna auki. Kuuleehan sieltäkin.

(Hän menee varovasti ikkunan luo, ottaa lakin päästään ja kyykistyy seinävierelle.)

Niin .. niin .. aivan niin. Ihminen on himoilta hallittu .. joo .. joo .. synnin orja. Perkeleet ja pahat henget pyytävät häntä alituisesti kiusaukseen johdattaa.. Aivanpahan asian mukaan pappikin tuolta saarnastuolista puhuu.. Kas, kas, joko se tuo Ahasveeruskin tulee minua häiritsemään.. Peijakas, nauraa vaan. Mutta kuule mitä raamatussa sanotaan: kilvoituksella täytyy ihmisen teitä vastaan sotia. Pakene!.. pakene, sanon minä!.. Eihän peijakas aijo lähteä. Mutta jos minä.. *(Sieppaa kiven maasta ja alkaa ajaa.)*

(Samassa tulee kirkosta NISKANEN, SAARELAINEN ja RUOTTI monen muun miehen kanssa. Kaikki ovat he puetut vanhan kansantapaan: körttinuttu päällä, lapikkaat jalassa ja musta huopahattu päässä.)

RUOTTI.

No, mitä se Mäkärä taas hurjastelee?

MÄKÄRÄ.

(Pysähtyy ja pudottaa kiven selkäänsä taakse.) Niin, tuota .. suoraan sanoen, ajan piruja pois kirkon mäeltä.

SAARELAINEN.

Hi, hi, hi! Vai piruja. No oikeassa oletkin. Tuleehan pirut tuommoista kirkkomenoa kuulemaan. Urkuin helinä se viehättää.

MÄKÄRÄ.

Vaan soitollahan Taavettikin Saulista pahan hengen ajoi. Yksiä piruja kai ne on tähänkin aikaan.

(Hän menee Saarelaisen luota viekkaasti silmiänsä räpyttäen, ottaa joltakin mieheltä virsikirjan, panee paksusankaiset lasit nenälleen, tavailee ja selailee kirjaa, mutta samalla seuraa vilkkaasti keskustelua.)

SAARELAINEN.

(Miesten kesässä.) Kaikellaisia pelikaluja sitä kirkkoonkin laitetaan huutamaan ja parkumaan. Tämäköhän meidänkin kirkosta vielä puuttui?

RUOTTI.

Se on yhä vaan sitä vanhaa paavia.

NISKANEN.

Niinhan se on. Koko kristillisyyks on kohta taas yksistään muodon asia, kansa vieraantuu yhä enemmän pois jumalasta ja ristin tieltä —

RUOTTI.

Mutta me pysymme siinä lujasti kiini.

NISKANEN.

(Jatkaen.) — sillä harva pappi tähän aikaan herätyksiä vaikuttaa. Mitä tuommoisestakin saarnasta, jota nyt juuri kuultiin. Mies menee raamattua selittämään, eikä ymmärrä enempi kuin pukki koko raamatusta. No se nyt käänteli sitä niin nurin perin kuin Kottlannin aura nurmea. (Yleinen nauru.)

SAARELAINEN.

Taitaako sokea sokeata taluttaa.

RUOTTI.

Eikö he molemmat kuoppaan lankea.

NISKANEN.

Aivan niin. Siinä juuri on syy kansan suruttomuuteen. Ilmankos jumalan sitten täytyy rangaista ihmiskuntaa nälkävuosilla, ruttotaudeilla, rajuilmoilla ja kaikkinaisilla vitsauksilla. Jos sitten on semmoisia, joille on tullut tosi hätä sielunsa pelastuksesta, niin heitä paikalla ruvetaan ahdistamaan lahkolaisina kirkon puolelta. Kyllä siitakin saatiin kärsiä herännäisyyden ensi aikoina. Monessa muokassa Ukko-Paavokin oli. Häntä ahdistivat niin papit kuin vallesmannit ja mitä kaikkia heitä lienee. Mutta se mies kesti.

SAARELAINEN.

Kunpa hän olisi vieläkin seassamme vaikuttamassa.

NISKANEN.

Jottako hän ei sitten ole?

RUOTTI.

Jottako niin luulet, Saarelainen, ettei hän sitten ole seassamme vaikuttamassa?

NISKANEN.

Hänen henkensä vaikuttaa meissä.

RUOTTI.

Ja me hänen hengessään.

MÄKÄRÄ.

(Lähestyy Ruottia ja taputtaa hänen suurta vatsaa.) Niin tuota ihraa noin vankasti kasvatamme.. Hi, hi, hi.

RUOTTI.

Pois, koira!

MÄKÄRÄ.

So-soo ristitty!

ERÄS AKKA.

(Kantaen vehnäsvakkaa lähestyy Ruottia.) Eikös isännät osta vehnästä?

RUOTTI.

Onko tämä mikä markkinapaikka? Häh!..

(Ottaa akkaa käsivarresta.)

AKKA.

Ei, ei .. enhän minä ole sanonutkaan.. Päästä irti.

RUOTTI.

(Puulaa akkaa.) Häpeämätöin! kaupitse pakanoille, vaan elä ristityille kirkon mäellä. *(Puulaa häntä uudestaan.)*

(AKKA kaatuu ja vehnäset lentävät kentälle. Yleinen nauru.)

AKKA.

(Hyppää ylös ja uhkaa nyrkillään.) Saatanan körttiläiset!

MÄKÄRÄ.

(Taputellen eukkoa.) So, so eukko, ei pahaa pahalla kostaa. Poimitaan me vaan pois vehnäset, eikä olla tietäkseenkään.

AKKA.

(Noukkiessaan vehnäsiä.) Siinäkö teidän ristillisuus onkin, mokomat koirahattuset. Onko tuo oikean ristityn työtä tuo? Pthyi!.. Pthyi, herjat! Teidän päälle nyt ei viitsisi koiraansakaan usuttaa.

(ERÄS YLIOPPILAS, joka kantaa ylioppilaslakkia päässään, tulee akan puheen kestäessä kirkkomaalle ja lähenee miehiä.)

YLIOPPILAS.

Ohoh, onpas eukko kiivastunut. Päivää isännät.

(Kättelee Niskasta, Saarelaista ja Ruottia.)

AKKA.

Luulevat saavansa viskoa ihmisten vehnäsiä ympäri kirkkomaata. Sanokaapa Antti-herrakin, eikö se ole hävytöntä.

ANTTI.

Kuka se niin tekee?

AKKA.

Tuopa Ruotti.

RUOTTI.

Onko sinulla oikeus käydä kauppaa kirkon toimituksen aikana.

AKKA.

On lauantaina, vaan sinulla ei ole oikeutta tehdä väkivaltaa.

ANTTI.

Kumpainenkin taidatte olla yhtä oikeassa.

RUOTTI.

Te vielä puolustatte häntä?

ANTTI.

Enpähän tässä osaa puolustaa paljon kumpaakaan. Eikä asia minua liikuta. (*Ostaa vehnästä akalta ja antaa Mäkärälle.*) Kelpaakos Mäkärälle kirkon mäellä ostettu vehnänen?

MÄKÄRÄ.

Mikä se ei Mäkärälle kelpaisi.. Suuri kiitos, suuri kiitos! (*Työntää vehnästä suuhunsa.*)

ANTTI.

Nyt lähdetään, Mäkärä, käymään kirkossa mekin.

MÄKÄRÄ.

Ei ne laske minua. Ajoivat äskenkin pois.

ANTTI.

Kyllä laskevat, kun mennään yhdessä.

(*He menevät kirkkoon; akkakin menee pois vasuineen.*)

RUOTTI.

(*Osottaa Anttia.*) Ja tuostakin vielä pitäisi tulla pappi.

NISKANEN.

Mikäs auttaa. Tehdäänhän tähän aikaan pappi miehestä millaisesta hyvänsä, joka vaan osaa selvästi lukea sen määrän, mitä papin koulussa tarvitaan, olipa sisällinen ihminen hänessä sitten minkä hengen lapsia tahansa.

RUOTTI.

Niin, niin .. niinhän se on tähän aikaan.

NISKANEN.

Ja taitanut ainakin olla niin.

RUOTTI.

Ja-ja taitanut ainakin olla niin.

SAARELAINEN.

Mutta mitenkä minä olen kuullut, ettei hänestä pappia tulekaan.

NISKANEN.

Niin ainakin äitinsä sanoo, että papiksi hän lukee.

RUOTTI.

Ni-niin ainakin äitinsä sanoo.

SAARELAINEN.

Niinhän se äitinsä luulee, vaan voipihan hän eukkoa peijata. Ei se mikä ihme olisi. Kun minä tässä äskettäin pistäysin hänen kamarissaan, niin näin siellä kaikellaisia kummallisia kirjoja, joita en luule tarvittavan papin koulua käydessä.

NISKANEN.

No mitä kirjoja ne olivat?

SAARELAINEN.

Ka, kun ne näet olivat vieraskielisiä, niin minä en saanut niistä mitään selvää. Mutta joitain

philosohviioja ne näyttivät olevan. Oli siellä sitten senkin laatusia kirjoja, joissa oli kaikellaisia kuvia ja eläimiä. Niitä varmaankaan ei luulisi pappien kirjoissa olevan.

RUOTTI.

Vaan jos ne ovat raamatun kuvia.

SAARELAINEN.

Ei, eihän raamatussa puhuta sellaisista sittipörriäisistä. Ja mikä vielä kummempi: kun minä aukasin muutaman pienen kirstun kantta, niin sinne kun oli neulain nenään pistetty kaikellaisia paarmoja, karpäsiä, hämähäkkiä, hapsinkakkiaisia ja jos jonkinlaisia kuoriaisia, joita vielä oli niin mahdottoman paljon, että minä ihmettelen, mistä se tuommoisen paarmajoukon on saanut. Mitä semmoisesta osaa arvella?

RUOTTI.

E-en suinkaan ymmärrä.

NISKANEN.

Ne paarmathan ei taida hänen omiaan ollakaan. Olenhan nuo minäkin nähnyt. Hän sanoi ne olevan erään matkustavaisen ylioppilaan.. Ja olipa tuo miten oli, tottapahan eteensä katsoo.

RUOTTI.

Niin, tottapahan katsoo.

NISKANEN.

Paras on, jos jokainen ottaa ensin rikan omasta silmästään ja sitten malan veljensä silmästä. Paljon on meidänkin seassa semmoista, joka on korjattavaa ja parannettavaa. Minä olen huomannut monen meistäkin liian paljon kallistuvan maailman mammonaan.

(NISKANEN ja SAARELAINEN menevät hiljakseen pois, osa miehiä seuraa heitä. Toinen osa on pysähtynyt etemmä ja ovat innokkaassa keskustelussa, mutta puhuvat kuiskutellen. RUOTTI on eronnut Niskasesta ja menee miesjoukkoon. Kun Niskanen on mennyt etemmä, alkavat he puhua kovemmin ja astuvat hiljakseen pois.)

RUOTTI.

Niin missäkö hinnassa tervat ovat Oulussa?

ERÄS MIES.

Niin, että paljonkohan nyt antanevat?

RUOTTI.

Sitäpä minäkään en tiedä. Tervan vienti olisi minullakin sinne ollut, vaan en lähde summan päälle. Suolojenhan nuo sanovat laskeuneen hinnassa.

TOINEN MIES.

Vai on.. No sehän sopii, olin juuri aikeessa lähteä suolan hakuun.. Lie tuossa puheessa perää?

RUOTTI.

Perä siinä on hyvinkin.. *(He menevät pois.)*

(Urut herkiävät soimasta, kellolla läpätään kolme kertaa ja kansaa menee pois kirkosta. Siellä on myös Antti ja Mäkärä. ANTIN ÄITI, NISKALAN EMÄNTÄ ja muita naisia vanhan kansan tapaan puettuina tulevat hautausmaalta. Kirkon edessä yhtyy Antti ja Mäkärä heihin.)

ANTTI.

Ka, äitihän täällä on. Hyvää iltaa, emännät.

ÄITI.

Me käytiin isäsi haudalla.

ANTTI.

Vai niin. Minäkin siellä toisinaan käyn istumassa jonakin kauniina iltana ja ajattelen aina, että minkälainenhan se isä lie ollut, sillä minä kovin vähän muistan häntä.

NISKALAN EMÄNTÄ.

Antti on aivan isänsä näköinen.

ANTTI.

Vai olen minä.

EMÄNTÄ.

(Vetäen huivia korvansa taa.) Niin mitenkä?

ANTTI.

Että vai olen minä.

EMÄNTÄ.

Niin ainai, sanon, aivan olet isäsi näköinen.

ÄITI.

Hyvin paljon hän sinusta pitikin. Vielä viimeisillään varoitti hän minua pitämään huolta sinusta, että lapsi kasvaisi kurituksessa ja herran pelvossa.

MÄKÄRÄ.

Ja kyllä nyt on mammalla pulska poika.

ÄITI.

(Hymyillen.) Niin, onhan se.

EMÄNTÄ.

Mistä te puhutte?

ÄITI.

(Kovemmin.) Mäkäpä ilman vaan sanoi että minulla on nyt pulska poika.

EMÄNTÄ.

On kaiketi, ja kohta on pappina.

ÄITI.

Kohtahan se on. Muutapa minulla ei olekaan enää tässä maailmassa elettävää kuin nähdä sinut, Antti, pappina. Nähdä sinut saarnastuolissa siellä, ylhäällä ja kuulla sinun julistavan seurakunnalle raamatun puhdasta oppia.

MÄKÄRÄ.

Varmaan tulee Antista jalo saarnamies, ettei seuduilla toista, ellei enkeli taivaasta astu alas.

ANTTI.

(Näyttää alakuloiselta.) Oletko niin vakaantunut tuossa, toivossasi, ettei se voisi haihtua koskaan.

ÄITI.

Ei koskaan. Ennen tahdon kuolla tuossa toivossani, kuin nähdä sinut jonakin muuna.

ANTTI.

Olisiko se ollut isänikin tahto, että minusta kaikella muotoa täytyy tulla pappi?

ÄITI.

Käskihän isäsi minun pitämään huoli sinusta. Ja tämän kautta luulen juuri parhaiten turvanneeni tulevaisuutesi niin maallisesti kuin hengellisestikin, sillä pappinahan sinä parhaiten muistat pitää huolta sielustasi.

(MÄKÄRÄ on kulkenut vaimojoukossa ja katsellut jokaista hyvin tutkivasti. Pysähtyy nyt Niskalan emännän eteen ja tarkastelee häntä pää kallellaan.)

NISKALAN EMÄNTÄ.

Mitä se Mäkärä taas..?

MÄKÄRÄ.

(Kääntyy Antin puoleen ja nauraa ivallisesti.) Olen katsellut, tokko tuossa koko akkalaumassa löytyy yhtään oikeata kirkkomiestä.. Mutta eikö mitä.

EUKOT.

(Alkavat loukkaantuneina ahdistella Mäkärätä.) Mitä sillä sanot? Luuletko itse olevasi parempi! Kyllä et ole yhtään parempi.

NISKALAN EMÄNTÄ.

Mitä hän taas sanoi?

ERÄS VAIMO.

(Selittäen.) Hän sanoo, ettei meistä yksikään ole oikea kirkkomies.

(MÄKÄRÄ nauraa vatsansa pohjasta.)

NISKALAN EMÄNTÄ.

Siunaa ja varjele!.. Se roisto vaan nauraa sille.

MÄKÄRÄ.

(Yhä nauraen.) Enkö arvannut .. enkö arvannut.. Tuo eukkoväki, se ei kestä pienintäkään moitetta. He, he, he! Eukkoparat, vielä on teissäkin se vanha Aatami.

EUKOT.

(Keskenään.) Lähtään pois, mitä tuon hullun puheista. *(He menevät.)*

MÄKÄRÄ.

(Antille.) Aina se on tuo ihminen arka kunniastaan.

(ERÄS MIES tulee pitkin maantietä, joka kulkee kirkon sivu poikki näyttämön. Hän kantaa pieniä matkakapineita ympärillään.)

ÄITI.

(Huomattuaan miehen, joka lähestyy heitä.) Antti, tuolla tulee se maisteri, joka tässä pari viikkoa sitten kävi meillä.

ANTTI.

Kas, Karihan siellä tulee. (*Menee häntä vastaan.*)

(*ANTIN ÄITI ja MÄKÄRÄ menevät muiden vaimojen jälessä puhellen keskenään.*)

ANTTI.

(*Karille.*) Terve tulemastasi takaisin!

KARI.

Bitte sehr!

ANTTI.

Pianpa sinä jouduit. En minä sinua vielä osannut odottaa.

KARI.

Minä koettelin jouduttautua tänne juhannusaatoksi.. Mutta eiköhän istuta tuohon sakastin rappusille, olen kulkenut jotenkin paljon tänä päivänä.

(*Istuutuvat.*)

KARI.

(*Heittää lakin päästään ja pyyhkii hikeä otsaltaan.*) Muutoin on minulla ollut jokseenkin edullinen matka. Löysin sieltä paljon harvinaisia kasvia, joita minulla ei ennen ole ollut.

Varsinkin hyönteisiä ja simpukoita olen saanut paljon. (*Ottaa lasipurkin taskustaan.*) Katsopas, tuolla on minulla simpukoita, jotka löysin eräästä lammista. Niissä huomaa kaksi lajia, alhaisemman ja ylhäisemmän, ja sitten vielä kaikki niiden välimuodot.. Mutta ethän sinä kuule mitään.

ANTTI.

(*Heräten ajatuksistaan.*) Niin mitä sinä sanoit simpukoista.

KARI.

Ei kuurolle kahta saarnaa.. Vaan mikä sinua on vaivaavinaan, kun olet niin synkkämielisen näköinen?

ANTTI.

Onhan niitä huolia varsinkin sellaisella kuin minä.

KARI.

Sinullako todellisia huolia .. mitä vielä. Kuvaillet vaan.

ANTTI.

Kunpahan olisit itse minun asemassa. Ajattele nyt: kaikki täällä odottavat minusta pappia ja äitini koko elämän tarkoitus on siinä, mutta tiedäthän ettei minusta tällöisenään ole papiksi, kun epäilen kristinopin päätöksiä.

KARI.

Eihän se estä sinua opettamasta kansalle ainoastaan sitä, mitä heille saa opettaa.

ANTTI.

En puhu koskaan vastoin vakuutustani.

KARI.

Niinpä elä rupea sitten papiksi.

ANTTI.

Mutta miten voin taas ilmoittaa asian äidilleni?

KARI.

Äidillesi?.. Mitä varten sanoa sitä äidillesi. Anna eukon elää siinä luulossa, ja sinäkin olet pelastettu.

ANTTI.

Valheella ei kuitenkaan kauaksi päästä. Minä tahdon sanoa totuuden.

KARI.

Totuuden!

ANTTI.

Niin juuri. Minä olen jo monta vuotta pitänyt äitiäni väärässä luulossa, olen pettänyt häntä, vaan nyt sanon niinkuin asia on, kävi miten kävi.

KARI.

Mitä kenenkään tarvitsee puhua semmoisia totuuksia, joilla hän saattaa vahinkoa sekä itselleen että muille. Totuuden ja hyödyn täytyy toisiansa seurata.

ANTTI.

Mutta maailmassa on muutakin ei ainoastaan aistillisia, luonnollisia tunteita. Siellä löytyy myös jotakin, jota sanotaan siveelliseksi velvollisuudeksi ja minä puolestani panen tämän viimeisen korkeammalle kuin nuo ensimmäiset. Minä en tahdo missään asiassa menetellä alhaisesti, sillä jos ei muuten, saa siitä ainakin tunnossaan kärsiä.

KARI.

Siis omatunto — varsin vaativa vieras kyllä käydessään.

ANTTI.

Pilkkaatko sitäkin? Sinulla ei mahda olla minkäänlaisia tunteita, koska voit olla noin kylmä Sinä et käsitä, etkä etsi mitään korkeampaa ja jalompaa.

KARI.

Minä en koskaan etsi semmoista, jota ei kuitenkaan löydy.

ANTTI.

Täytyy löytyä.

KARI.

Olet siis löytänyt?

ANTTI.

En täydellisyyttä, mutta aineksia kyllä olen löytänyt. Olen huomannut ihmisessä jotain kaunista, semmoista puhdasta, jota vielä tämä aineellisuus painaa ja se se on se tuleva ihminen.

KARI.

Hym, tuleva ihminen..

ANTTI.

Niin juuri. Etkö esimerkiksi ole huomannut istuessasi järven rannalla jonakin kauniina kesä-iltana semmoista kummallista, jotain selittämätöntä, kun laineet väsyneenä työntelevät toisiansa pehmyttä hiekkarantaa vastaan, — ne hienot tunteet, jotka silloin syntyvät ja se halu, jolla ihmisen ruumis ja sielu ikäänkuin tahtoisivat sulaa toisiinsa nauttimaan kaikkea tuota selittämätöntä, todistavat jostain

tulevasta maailmasta, johon ihmistä valmistetaan.

KARI.

No sinä nyt olet semmoinen ainainen haaveksija. Etkö käsitä, että kaikki nuo häviävät silloin, kun ihminen kuolee.

ANTTI.

Sitä en usko. Kuinka toivotointa elämä olisi, ellei tietäisi tämän perästä tulevan jotain parempaa. Maailmalla täytyy olla joku tarkoitusperä.

KARI.

Olla aikansa ja hävitä, se on maailman tarkoitusperä .. samoin ihmisen.

ANTTI.

No mutta mikä elämästä sitten tulisi, jos moraalinen edesvastaus tulevassa elämässä poistettaisiin.

KARI.

En minäkään puolusta, että se nyt heti otettaisiin ihmisiltä, sillä he eivät ole vielä kehittyneet omistamaan itsellensä semmoista oppia. Heitä täytyy pysyttää siinä vanhassa valheessa, koska se on heille hyödyksi.

Senpätähden et sinäkään saa ryöstää äidiltäsi hänen elämänsä tukea. Eihän tästä elämästä mitä tulisi, jos seuraisi jokaisen oikkuja ja uskonnollisia vakuutuksia, jotka usein ovat suorastaan hulluuksia. (*Osottaa kirkkoa.*) Kas siinä on rakennus, jossa on valhetta ja oikkuja kymmentä kertaa enempi kuin sinun muka alhaisessa menettelyssä äitiäsi kohtaan, vaan kirkon menettelyä ei kukaan saa sanoa alhaiseksi. — Ja miksi? Sentähden ettei suuri ihmisparjous voi tulla toimeen ilman sen valhetta. (*On nousut ylös ja lyöpi nyrkkiänsä ovelle.*) Hohoi, Herran huone! Kumpi se ennen kukistuu, ihminenkö vai sinä? (*Lyöpi taas.*) Kuules kuinka se kumajaa.

ANTTI.

Mielipiteesi ja käytöksesi ovat suorastaan alhaisia; täytyy antaa arvo muidenkin ihmisten tunteille.

KARI.

Vieläkö sinussakin löytyy sellaisia ennakkoluuloja?

ANTTI.

Ei niistä niin helpolla päästä. Ei vuosituhansien totuuksia saa nakella kuin takkia, varsinkaan jos ei ole parempaa saatavissa.

KARI.

Se vanha fraasi! Silloinhan on ainakin yhtä hyvä olla paitahihhasillaan, kuin kantaa semmoista takkia, joka ei mitään hyödytä, se on vaan tyhjänä painona, ja ainahan nututtoman mieli paremmin kääntyy uuteen takkiin, kun hänellä ei minkäänlaista ole.

ANTTI.

Joka siis on vanhat ennakkoluulot jättänyt, se on sangen taipuvainen uusiin ennakkoluuloihin. Ha, ha, ha!

KARI.

Sinäpä sen sanoit. Se joka ne omistaa, omistaa edistymisen, ja joka omistaa edistymisen, se löytää siinä maailman jaloimman nautinnon.

ANTTI.

Nautinnon? — sinä puhut vaan nautinnoista ja kumoot kaikki tuon kylmän järkesi kanssa; voit huolettomasti nauraa kaikelle, olipa asia miten tahansa, vaan sitä en voi minä. Minun täytyy löytää

jotain varmaa, jonka päälle voin rakentaa ja jonka hyväksi voin elää. Minä olen kadottanut sen lapsellisen tunteen, joka minulla oli kirkkoon astuessa, ja luottamukseni jumalaan. Niiden sijaan täytyy minun saada jotain uutta, sillä minulta puuttuu luottamusta ja vakavaa pohjaa.

KARI.

Olisit sinäkin vielä saanut pysyä siinä kuuden päivän uskossa.

ANTTI.

Missä kuuden päivän uskossa?

KARI.

Siinäpä, että kuudessa päivässä jumala maailman loi.

ANTTI.

Siinä uskossa ei ole mitään pilkkaamista, sillä sen vaikutus on ollut suuri minuunkin ja tehnyt minusta rehellisen ihmisen.

Aivan elävänä on vielä muistissani, kuinka viidentoista vanhana näitä rappusia ensi kerran astuin herran pöydälle Saaren Ellin kanssa. Olimme silloin vielä koulussa kumpanenkin. — Niin suloista hetkeä en ole ennen enkä jälkeen tuntenut. (*Katsoo kirkkoa.*) Olit silloin kallisarvoinen rakennus, nyt vaan puuhuone ilman sen enempää.

Mutta katso sentään. — Eikö se ole juhlallinen? — Nuo tummaksi maalatut akkunan pielet, eikö ne näytä runollisen synkiltä?

KASI.

Ojaa, juhlallinen kirkko! Ei kumma, jos se lapsena herättikin niin suurta kunnioitusta, jonkinmoista pyhää pelon tunnetta... Ja sitten hautausmaa. Kyllä on se uskonto mestari leikittelemään ihmisen tunteiden kanssa.

(Läheneviä ääniä ja laulua kuuluu kirkon takaa.)

KARI.

Mitä se on?

ANTTI.

Luultavasti menee kylän nuoriso kokolle. Meidän sopii hyvin yhtyä heihin.

(Kylän nuorisoa ilmestyy kirkon takaa; ensinnä juoksee poikia keppien ja pallojen kanssa, niiden joukossa MUSTALAISSIMO ja VIULU-RYKÄMÄ; jälempänä tulevat SAAREN ELLI ja muut tytöt.)

SIMO.

Hei! Tässäpä kelpaa kuusisuolassa olla. Pojat, haudan tekoon! (*Järjestyvät ja rupeavat palloa lyömään.*)

ELLI.

Kas, Antti! Hyvää iltaa. (*Karille.*) Tekin olette jo täällä.. Terve tulleeeksi!

KARI.

Kiitän. Tulin juuri ikään ja tapasin Antin tässä. Hän täällä yhä vaan suuria haaveksii.

ELLI.

Suuret mietteethän meidän maisterilla on.

ANTTI.

(Naurahtaan.) Vuoret vaikeroivat synnytystuskissaan, ja syntyy vaan naurettava hiiri.

KARI.

Joka kuuseen kurkottaa, se katajaan kapsahtaa, sanoo suomalainen sananlaskukin.

ELLI.

Ei toki niin pahaa ennusteta.

KARI.

Ei ennusteta, ei ennusteta, mutta niin se tavallisesti käy.

ELLI.

Ettekös tekin yhdy meidän matkaan, niin vietetään tämä ilta hauskasti?

KARI.

Tietysti, tietysti.

ELLI.

Kun itse on kansan lapsi, niin tuntee olevansa luonnollisin heidän parissaan.

KARI.

Se on tietty se.

SIMO.

(Pojille.) Lyökää te siellä palloa, minä menen näitä täällä liikuttamaan. *(Juoksee tyttöjen luo.)* No tytöt ja herrat, mitä nyt ajotaan?.. Eikö panna yksi polska, tässä kirkon mäen kunniaksi?

KARI.

Ka miks'ei.

SIMO.

Sitä minäkin. Rykämä, anna viulusi soida.

RYKÄMÄ.

Kirkon mäelläkö?

ELLI.

Voisimmehan mennä jonnekin muualle.

KARI.

Mitä se haittaa, ei suinkaan asia sillä pahene, tanssipa sitä vaikka kirkossa.

SIMO.

(Tarkastaa Karia.) Herrallapa taitaa olla sama usko kuin minullakin.

KARI.

No minkälainen se on?

SIMO.

Tuta riemu rinnassa ja laulaa sitä suulla .. siin' on minun uskontoni.

KARI.

Terve sitten! Saman hengen lapsia.

SIMO.

Kerranpahan minäkin yhdyin oikeaan velikultaan. Eikös se, herra, ole niin, että elämämme meille on suotu vuoksi nautinnon; sen, ken sit'ei nauti, tappakohon tauti.

(KAIKKI nauravat.)

KARI.

Se on oikein.

SIMO.

(Ottaa pullon taskustaan.) No niinpä ryyppätään. *(Ryyppää.)* Tuossa herra.

(KARI ottaa putelin ja ryyppää, antaa sen sitten Simolle.)

SIMO.

(Katsoo sitä.) Mutta eihän tämä kulunut ollenkaan. Eipä se tainnut nautinnoksi ruvetakaan.. No liika karkeata juomaahan tämä herroille onkin. Mutta te pojat!

(Pojat kokoontuvat piiriin ja ryyppäävät kukin vuorostaan.)

KARI.

(Ottaa sillä aikaa viulun Rykämältä ja menee kirkon rappusille soittamaan.) Nyt tanssimaan.

TYTÖT.

(Katsellen toisiaan.) Voi, voi, tuota herraa, kun kirkon rappusilla..

KARI.

(Soutaessaan.) Ei soittoa saa tyhjään panna.

(Simo koettelee saada tyttöjä tanssimaan kanssaan, vaan kaikki estelevät, ei yksikään uskalla lähteä.)

ELLI.

(Antille.) Tämä menee liiaksi..

ANTTI.

Mitä vielä, iloitsipa sitä, kun kerran iloitsee, vaikka kirkon mäellä. Pannaanpa me yksi polska ja näytetään, etteikö me uskalleta.

ELLI

En minä.

ANTTI.

Tee niinkuin tahdot, vaan en minä ymmärrä, mitä pahaa siinä olisi.

ELLI.

En pidä sopivana, että me tanssimme yhdessä tämän saman kirkon edessä, jossa ensi kerran niin pyhillä tunteilla ripillä kävimme. Se olisi liika kevytmielistä.

ANTTI.

Mutta ahdasta on ajatella tuollakin tavalla. Ei uskontokaan saa olla niin ahdasta.

ELLI.

Ja olisihan se aivan vasten äitisikin mielipidettä.

ANTTI.

Ei se tule kysymykseen, kun minullakin kerran on oma mielipiteeni.

(ELLI katsoo kummastuneena.)

ANTTI.

Niin, niin.

KARI.

(Herkiää soittamasta.) Ei se käy laatuun. Teidän täytyy tanssia. Antti, mitä sinäkin seisoksit, etkä mene tanssimaan.

SIMO.

No nyt on helvetti, kun ei kukaan lähde tanssimaan. Kelpasihan ennen näin pulskat pojat, vaan mikä ne nyt tympäsi.

KARI.

(Nousee, panee viulun pois ja tarttuu tyttöjen käsiin.) Saadaan me nyt ne rinkitanssiin, vaikka vähän puoli väkisellä.

ANTTI.

Tule Ellikin rinkiin.

ELLI.

En minä.

ANTTI.

Minä kai menen.

TYTÖT JA MUUTAMAT POJAT.

Ei tässä, ei tässä, mennään tuonne muuanne.

(NISKANEN on tullut näyttämölle ja pysähtynyt hiukan etemmä katsomaan, häntä on seurannut muutamia körttipukuun puettuja poikia, jotka katsovat pallon lyöntiä. Kun tytöt huomaavat Niskasen, vetäytyvät he pois ringistä ja koettelevat piiloutua toistensa selän taa. ANTTI menee kirkko-aidan luo ja on katselevinaan hautausmaalle.)

NISKANEN.

(Lähestyy.) Kuinka kauan te koettelette jumalan kärsivällisyyttä vaeltaen synnin tiellä!

SIMO.

(Hypäten Niskasen eteen.) Mitä puhut kun suusi liikkuu, vai tuuliko sitä heiluttaa?

KARI.

Mikä mies sinä olet, kun tulet meidän iloa häiritsemään?

NISKANEN.

Vielä itsekin kerran kadutte tätä iloa, sillä maailman lasten ilo on katoovainen. Se ilo, joka Herrassa saadaan, on vasta oikea ja pysyväinen ilo. Luulisipa jo tuon Herran huoneenkin varoittavan teitä tällaisista töistä. Eikö se jo katseellaan teille tuomiota lue, eikö edes mieleenne juohdu, että tästäkin elämästä kerran loppu tulee ja että saatte vielä seisoa korkeimman tuomio-istuimen edessä vastaamassa töistänne?

KARI.

Pidä vaan huoli itsestäsi, kyllä me vastaamme töistämme.

SIMO.

Niin juuri. Katso vaan, että oman nuttusi liepeissä on kyllin laveat körtit.

NISKANEN.

Tahdot sillä sanoa, että minultakin puuttuu paljon. En sitä kielläkään, mutta kun näkee kanssaihmisensä vaeltavan ilossa ja nautinnossa helvetin tiellä, niin tekee mieli heitä siitä nuhtelemaan, että jos edes yhden sydämen saisi kääntymään perkeleen palveluksesta jumalan palvelukseen.

KARI.

Luuletko että kaikki, joilla ei körttiä ole, ovat perkeleen palvelijoita.

NISKANEN.

Jokainen tunnetaan töistänsä.

Te räiskätte ja pidätte helvetin peliä juhannusaattona, kun me tuolla jumalan sanaa harjoitamme. Ja herrat etupäässä vievät kansaa riettauteen. Olisin toki sivistyksen koulun läpikäyneiltä enempi odottanut .. vaan taitaako sokea sokeata taluttaa.

KARI.

Kuule mies, meidänkin kärsivällisyys loppuu, korjaa nyt luusi.

NISKANEN.

Kyllä minä tiedän, milloinka menen.

KARI.

Minä tiedän myös. *(Ottaa häntä käsivarresta ja jalallaan, auttaen puulaa menemään.)*

SIMO.

Pois tieltä talonpoika, päästä herra helvettiin.

NISKANEN.

(Sieppaa kiven, vaan pudottaa sen heti pois.) Katsokaa päältä, hän tekee väkivaltaa.

I:NEN POIKA.

Mitä ne körttiläiset siinä katsovat kuin lehmä uutta konttia!

II:NEN POIKA.

(Joka on körttiin puettu.) Itse olet körttiläinen.

I:NEN POIKA.

(Menee ja lyö häntä korvalle.) Olenko minä körttiläinen? Häh!

(Heidän kesken syntyy tappelu, kummaltakin puolen menevät toiset auttamaan ja niin ovat kohta kaikki pojat yhdessä nujakassa. Kaikkien huomio kääntyy heihin. Antti menee heitä asettamaan.)

SIMO.

Katsopas peijakkaita. Tapelkaa pojat, niin saatte tupakkaa.

NISKANEN.

(Menee poikien luo.) Pojat, mitä te teette. *(Ottaa heitä tukasta kiini.)* Kuka teitä on käskenyt tänne tappelemaan!.

(Pojat eroavat ja menevät pois. Niskanen seuraa heitä.)

TOISET POJAT.

(Puiden nyrkkiä heidän jälkeensä.) Tulkaapas toisen kerran, niin kyllä opetamme..

SIMO.

Juuttaan hunajanpisara tuli tänne ja säilytti tytöt pahanpäiväisiksi.
Saapa nähdä tokko ne siitä enää toipuvatkaan.

KARI.

Kyllä se haihtuu, kun lähtään kokko sytyttämään.

(Menevät tyttöjen luo, jotka ovat kokoontuneet yhteen paikkaan aivan näyttämön laidalla.)

KARI.

No eikös nyt lähdetä kokolle joka kynsi, missä se on se teidän kokko?

SIMO.

Tässä se on lähellä, tuossa kankaalla,

KARI.

Niinpä lähtään sitten.

SIMO.

Ja anna Rykämä viulusi soida.

(Kaikki alkavat mennä paitse ELLI, joka erikseen on istunut sakastin rappusille. Huomattuaan ELLIN kääntyy ANTTIKIN ja menee hänen luo.)

ANTTI.

(Lähestyessään Elliä.) Mitä sinä täällä istut ja mietit? Muut menivät jo kokolle ja sinä tietysti tulet mukaan.

ELLI.

(Kohottaen päätään.) Antti, ei mennä.

ANTTI.

Miks' ei?

ELLI.

Minä pelkään.

ANTTI.

Mitä sinä pelkää?

ELLI.

En tiedä, mitä se on. *(Peittää kasvonsa itkien.)*

ANTTI.

(Ottaa Elliä kädestä.) Elli, mikä sinua vaivaa? Kuule, kerro minulle, kerro!

ELLI.

(Nyyhkien.) Enhän tiedä itsekään oikein.

ANTTI.

Onko sinulle mitä tapahtunut?

ELLI.

Ei, mutta muistan tuota äskeistä kohtausta. — Ajattele, jos me ollaan väärässä,

ANTTI.

Minkä suhteen?

ELLI.

Jos heillä on oikein.

ANTTI.

Mutta missä?

ELLI.

Kaikessa. Jos siinä on perää, mitä Niskanen sanoi, että saamme vielä vastata tuomiopäivänä tuostakin kevytmielisyydestä. Ja eikö meidän elämämme todellakin ole kevytmielistä. Kelpaako tämä nyt jumalalle?

ANTTI.

Se on vaikea sanoa, minulla ei ole mikään tähän aikaan selvillä, vaikka olen etsinyt totuutta aivan siitä asti kuin muistan.

ELLI.

Minäpä en ole edes etsinytkään, olen vaan elänyt päivästä päivään mitään ajattelematta turhissa unelmissa tämän maailman onnesta. Mutta äsköinen tapaus oli kuin ukkoisen isku. Minusta tuntui kuin se olisi ollut jumalan lähettämä varoitus meille. Eikö se sinuun mitään vaikuttanut?

ANTTI.

Pahan vaikutuksen se teki minuunkin, mutta minä koettelin tukahuttaa sitä, sillä tuommoisina hetkinä ei voi luottaa tunteihinsa, kun niitä ei silloin kumminkaan kykene arvostelemaan.

ELLI.

Minä aina luotan tunteihini, sillä ainoastaan niiden kautta voin minä saada vakuutuksen itselleni.

ANTTI.

Se onkin hyvä, sillä tunteet ja järki ovat minulla alituisessa ristiriitaisuudessa.

ELLI.

Eikö sinulle nyt juolahtanut mieleesi, että jospa hyvinkin olet väärässä ja äitilläsi ja muilla heränneillä on oikein?

ANTTI.

Kyllä se tosin tuli mieleeni ja ajattelin, että kenties tuo onkin ainoa totuus, vaikka olen siitä eksynyt pois; sillä siitä päivästä asti kuin rupesin epäilemään sitä, joka oli minulle ennen suurin totuus, en ole löytänyt uutta sijaan.

ELLI.

Minkätähden sinä sitten rupesit epäilemään?

ANTTI.

Ainoastaan se, joka on epäillyt, tietää miksi epäillään .. ei sitä voi selittää. Se on jonkinmoista järjen ja tunteiden ristiriitaisuutta. Ja kyllä minä nyt huomaan että olen nuoruuteni innossa antanut sille liikaa

suuren vallan, olen jättänyt liika suuria lomia, joita nyt täytyy käydä parsimaan.

ELLI.

Tee se, Antti, ja ajattele äitiäsi.

ANTTI.

(Ikäänkuin säikähtäen panee kätensä otsalleen.) Äitini —, sen olen taas unhoittanut. *(Huokaisee syvästi.)*

ELLI.

En ole nähnyt toista niin suoraa ja rakastettavaa ihmistä kuin äitisi..
Ja mistä se tulee?

ANTTI.

Niin, mistä se tulee?

ELLI.

Ajattelepas, jos kaikki olisivat niin uskonnollisia, olisihan tämä maailma hyvä. Ja kuinka sinä voit pettää semmoista ihmistä.

Kaikkein kovimmin koskee häneen se, että hänen poikansa, hänen oma Anttinsa, on sillä tavalla pettänyt vanhan äitinsä. Voitko nähdä äitisi riutuvan tuommoiseen suruun, voitko saattaa hänen harmaat karvat murheella hautaan?

ANTTI.

Riittää, riittää, tämä masentaa miehen kokonaan! Miksi et ole ennen noin puhunut?

ELLI.

Enhän ole itsekään tullut sitä ajatelleeksi.

ANTTI.

Olisihan minun itsenikin pitänyt se huomata ja olenhan sen huomannutkin, vaan sitäkin olen koettanut tukahuttaa. Ja nyt se on myöhäistä. Mitä tehdä?

ELLI.

Onko se sitten niin mahdollista täyttää vielä äitisi toiveet?

ANTTI.

(Jonka muoto yhtäkkiä kirkastuu, kuumeen tapaisesti.) Mitä sillä tarkoitat?

ELLI.

Että etkö vielä voisi papiksi ruveta?

ANTTI.

(Miken mieltäväisenä.) Niin, enhän sitäkään tiedä.

ELLI.

Etkö muista, kun piennä poikaisna kuvittelit, kuinka sinä isoksi tultuasi rupeat papiksi ja sitten saarnaat minulle niinkuin ennen leikitellessämme.

ANTTI.

Ja sinä lupasit sitten laittaa kaikki valmiiksi odottamaan, kun minä kirkosta tulen ja hoitaa kotiamme.

ELLI.

Niin.

ANTTI.

Ja vieläkö nytkin tekisit, mitä silloin lupasit?

ELLI.

(Punastuen.) Vielä.

ANTTI.

(Kiertää toisen kätensä Ellin ympäri ja toisella ottaa häntä kädestä kiini.) Sinä olet aina ollut minulla ohjaajana ja suojelijana. Ethän jätä minua enää koskaan!

(ELLI painaa päänsä Antin rintaa vastaan ja itkee.)

ANTTI.

Olemmehan kumpikin jo kauan tienneet, että tämä kerran tapahtuu. *(Suutelee häntä.)* Nyt minä tunnen olevani taas entinen, lapsellinen Antti.

(Kokko on sytytetty ja sen loimottava liekki valaisee vähitellen kirkon seiniä, viimein koko kirkon ja mäen.)

ELLI.

(Hypäten asennostaan, jossa hän oli.) Antti, mitä tämä.

ANTTI.

Kokko on sytytetty.

ELLI.

Antti, Antti, katso kirkkoa! Voi tuota juhlallista loistoa! Näyttäähän kuin koko kirkon sisus olisi tulussa.

ANTTI.

Tämä on juhlallinen hetki.

(Kuuluu laulua ja viulun soittoa.)

ANTTI.

Kuuletko?

ELLI.

Kuinka kauniilta se kuuluu.

ANTTI.

Tämä tekee syvän vaikutuksen .. ja tuo kirkko... Nyt voin katsella sitä taas samoilla silmillä kuin piennä poikana. *(Painaa Elliä rintaansa vasten.)* Ja sinua myös.

Toinen Näytös.

(Keskinkertaisesti sisustettu kamarihuone; toisella sivulla on ovi, toisella akkuna, sen edessä pöytä, jonka päällä on raamattu, postilloita ja muita kirjoja; pöydällä palaa kynttilä.

Perällä on sänky, jossa makaa ANTIN ÄITI lakanoin välissä vaaleana ja laihana, rinta kohoilee raskaasta huokumisesta; sängyn vieressä tuolilla lääkepulloja. On yö.)

ELLI.

(Istuu sängyn vieressä ja laulaa seuraavaa virttä.)

Maailma, sinun jätän, Jeesuksen kannan käteen Täältä' sielun lähteissän'.
Oi, Herra! ota huomaas' Ja korjaa minua suojaas', Nyt kotia kulkeissan'.

Jo aikani nyt joutuu. Kuolema minua noutaa, Kuin kuitenkin' voitto on; Nyt loppuu kaikki vaivan' Ja pääsen täältä taivaan Autuaalliseen iloon.

Koht' joudun minä matkaan, Ja annan teit', mun rakkaan, Kaikk' Herran haltuun täällä; Ah, olkaat valmiit aina, Kyll' Herra armons' lainaa Ja yhteen auttaa viel'.

(Hän herkiää laulamasta, katsoo sairasta ja viepi virsikirjan pöydälle.)

ANTTI.

(Joka samassa tulee sisään sukkasillaan ja ilman takkia.) Yhä sinä vaan jaksat valvoa, Elli kulta.

ELLI.

Mutta kule hiljaa .. äitisi on nukahtanut.

ANTTI.

(Menee vuoteen luo; katsoen tarkasti sairasta.) Hän ei elä kauan.

ELLI.

Jokaiselle kerran loppunsa tulee.. *(Katselee Anttia.)* Näytähän kovin väsyneeltä. Miksi lepäsit niin vähän aikaa? Olethan jo valvonut monta yötä perätysten.

ANTTI.

En saanut unta. *(Pitelee otsaansa.)* Ihmistä koetellaan .. tuntuupa siltä kuin kaikki taistelut olisivat päässä.

Hän tuossa taistelee kuoleman kamppausta, minä tässä elämän.

ELLI.

Miksi sinä Antti olet niin levoton ja rauhaton. Minä luulin että, kun sinä taas saat vanhan uskosi, katoaa tuo sinun alituinen synkkämielisyytesi, jonka sanot tulevan siitä, ettet löydä sitä, mitä etsit. Mutta olemmehan nyt löytäneet suurimman totuuden, ja minä olisin onnellinen, jos sinä vaan et kärsisi niin kovin paljon. Koeta rauhoittaa mielesi ja jätä jumalan huostaan kaikki.

ANTTI.

Onkos sinulla itselläsi sitten aivan luja vakuutus jumalaan?

ELLI.

Kyllä minä uskon että jumala hoitaa, jos ihminen turvautuu häneen.

ANTTI.

Millä tavalla sinä häneen turvaudut?

ELLI.

En minä osaa sitä selittää, minä tunnen vaan että hän tukee minua.

ANTTI.

Etkä koskaan horju tuossa uskossasi?

ELLI.

Jos tietäisin että sinä et epäile, en minäkään horjuisi, mutta kun näen että sinullakaan ei ole varmuutta, katoaa se minultakin. Sillä kun ajattelen jumalaa, ajattelen samassa myös sinua, enkä sitten

tiedä kumpaako minä enempi ajattelen, se niin kummallisesti sotkeutuu, ja sitten minä taas ajattelen vaan sinua. Silloin minä aina tulen levottomaksi ja soisin että kaikki olisi entisellään. Mutta se menee pian ohitse ja minä taas uskon että tämä on ainoa tie elämään.

ANTTI.

Miksi en minäkin voi uskoa yhtä lapsellisesti?

ELLI.

Niin, miksi? (*Tarttuu Antin käteen.*) Kuule, sano millä voisin tuskasi lievittää. Minä antaisin kaikki, jos sinä vaan pääsisit tuosta tuskasta.

ANTTI.

Luopuisitko vakuutuksestasikin, raamatun opista, jos tietäisit että minä siitä luopumalla tulisin entiselleen.

ELLI.

(*Katsoo silmänräpäyksen ajan Anttia silmiin, tarttuu sitten hänen kaulaansa.*) Luopuisin, kun tietäisin että sinäkin olet luopunut, sillä jos sinä et ole varmaan vakuutettu että raamattu ei ole totta, et siitä luovu.

ANTTI.

Vaan jos minä erehtyisin ja joutuisin sen kautta ijankaikkiseen kadotukseen.

ELLI.

Silloin en minäkään tahtoisi taivaasen. Kun tietäisin että sinä olet semmoisessa vaivassa, ei minulla olisi iloa taivaassakaan. Ennen kärsisin sinun kanssasi.

Mutta mitä me puhumme semmoisista, jumala ei ole niin kova. Ja jos rukouksella käännyt hänen puoleensa, niin tuskasi katoaa. Ainakin se lievittää.

ANTTI.

Enhän voi rukoillakaan.

ELLI.

Kyllä sinä voit, jos tahdot. Minäkin rukoilen puolestasi. Rukoillaan yhdessä tässä äitin vuoteen vieressä.

ANTTI.

Ei se auta. En ole koskaan saanut sen kautta mitään. Ja ketä mä rukoilisin?

ELLI.

Ketä —?

ANTTI.

Niin juuri.

ELLI.

Mutta Antti, — jumalaa.

ANTTI.

En uskalla, sillä jos häntä on, ei hän kuule minua, onhan epäilykseni siksi liian suuri. Jos häntä taas ei ole, on se turhaa, naurettavaa.

ELLI.

(Katsoo hämmästyneenä häneen.) Kuinka sinä sitä saatat epäillä? — Onhan jumala.

ANTTI.

Niin luulisi. Mutta mistä sinä sen tiedät?

ELLI.

Mistäkö tiedän? — Minä tunnen sen, olen vakuutettu.

ANTTI.

Niin olin minäkin. *(Syvästi huoaten.)* Vaan sitten tuli epäily ja niin rauha haihtui, kaikki meni. *(Istuutuu tuolille vuoteen viereen, panee kyynänpäänsä polvea vastaan ja kätensä silmille.)*

ELLI.

Sinä murrut Antti, et kestä tuota taistelua, jos et luota jumalaan .. hän on ainoa avun tuoja.

ANTTI.

(Kolkolla äänellä.) Täytyy kestää.

ELLI.

Mutta mikä siitä lopuksi tulee?

ANTTI.

Sitä en tiedä. Koettaa kumminkin tahdon ja taistelen siksi kunnes murrun. *(Nousee ravakasti ylös ja alkaa astua; pysähtyy yhtäkkiä.)*

Mutta miksi minun oikeastaan täytyy epäillä?

ELLI.

Niin.

ANTTI.

Mistä tämä tuska? Tuntuu siltä kuin se olisi perisynti minussa. Onhan se aina ollut niin kauan kuin muistaa jaksan ainoastaan vähäisillä loma-ajoilla. Olisiko tämä kaikki perintöä? *(Katsoo äitiään.)* Mutta makaahan äitini tuossa kuolinhetkelläänkin noin kovin levollisena.. Tuota rauhallista katsetta! Melkeinpä hymy huulillaan! Voi, jos tietäisit minkälaiseen tuskaan tuolla samalla vuoteella poikasi synnytit.

ÄITI.

(Vavahtaa kouristaen sydämen kohdalta; nostaen päätään.) Kellä on niin vaikea olla? Ketä täällä on? *(Katsoo tarkemmin.)* Tekö lapseni?

ANTTI.

Niin äiti.

ÄITI.

(Katsoo tarkasti Anttia.) Antti, oletko sairas?

ANTTI.

En ole.

ÄITI.

Mutta sinua vaivaa jokin, minä tunsin sen herätessäni.

Käypäs istumaan tuolille tuohon viereeni, että saan sinua tarkemmin nähdä. *(Ottaa Anttia kiini*

kädestä.) Olethan vaalea paljosta valvomisesta ja silmissäsi huomaa tuskan. Sinä salaat minulta jotakin.

ANTTI.

Kuinka minä voin olla rauhallinen, kun näen sinun loppusi lähenevän.

ÄITI.

Ei ole se ainoa syy. Muukin sinua vaivaa, vaan pelkäävät puhua minulle sen vuoksi, että olen sairas, mutta sehän saattaa minut vielä levottomammaksi. Kuule, elä salaa mitään. Mikä sinua vaivaa?

ANTTI.

Onhan minulla nyt kenties vaikeampi kuin sinulla. Minä olen rikollinen edessäsi. Äiti, minä olen pettänyt Sinut. *(Painaa päänsä äitin vuoteesen ja itkee.)*

ÄITI.

Antti, elä itke, en minä sinua tuomitse. *(Nostaa hänen päätään.)*

ANTTI.

Äiti, jos sinä ajaisit minut luotasi, olisi minulla paljon helpompi olla .. nuhtelee edes minua.

ÄITI.

En voi, enhän tiedä syytäkään, ja jos tietäisinkin .. sillä näenhän nyt että kadut, mitä varten sinua enää nuhteleisin.

ANTTI.

Sinä olet liian hyvä.

ÄITI.

Ei, lapseni, ei kukaan tässä maailmassa ole liian hyvä. Ainahan äiti rakastaa lastaan, sillä onhan se hänen omaa lihaansa.

ANTTI.

Vaan täytyyhän usein itseänsäkin kurittaa.

ÄITI.

Itseään voi, vaan ei lastaan. Häntä ei saa kuin neuvoa ja rakastaa.

ANTTI.

Mutta jos sekään ei auta.

ÄITI.

Sitten ei auta mikään.

ANTTI.

Ja vanhemman täytyy jättää lapsensa.

ÄITI.

Ei hän voi sitäkään tehdä. En ainakaan minä. Sinua en voisi jättää, vaikka lankiaisit kuin syvälle, minun sylini olisi sinulle aina avoinna. Rakkauteni sinuun vaan kasvaisi.

ANTTI.

Onhan sinun rakkautesi sitten täydellisempi kuin jumalan, sillä hän on jo hyljännyt minun.

ÄITI.

Vaikka Herra koettelee ihmistä, niin ei hän siltä hylkää. Vaan sitä en tiedä, jos sinä olet hyljännyt hänen.

Haepas hyvä Elli minulle hiukan kylmää vettä, suutani niin kuivaa.

(ELLI menee.)

ANTTI.

Kyllä sinä äiti olet oikeassa, minä hänet olenkin hyljännyt. En ole uskonut niitä totuuksia, joita sinä olet opettanut, enkä vieläkään voi uskoa.

ÄITI.

Lapsi raukka, sinulla on kovat koetukset edessä.

ANTTI.

Vieläkö kovemmat?

ÄITI.

Ei tämä ole, Antti kulta, kuin alkua vasta.

ANTTI.

En sitten kestä, sillä kyllin kovia taisteluita olen jo kärsinyt. Pienestä pojasta asti olen kokenut taistella, en tiedä mitä vastaan, vaan taistellut olen. Kaikkihan tässä maailmassa sanottiin olevan syntiä. En saanut kumminkaan selville miksi. Rukoilin vaan jumalaa, että hän näyttäisi minulle oikean tien.

ÄITI.

Ja hän näytti?

ANTTI.

Ei, sitä hän ei tehnyt. En saanut mitään. Vaan minäkään en vielä masentunut, rukoilin yhä enempi. Mutta kuta enempi rukoilin, sitä suuremmaksi tuskani tuli.

ÄITI.

Antti raukka, miksi' et ole minulle mitään kertonut?

ANTTI.

En tahtonut puhua siitä kenellekään, kun tiesin ettei kukaan sitä ymmärtäisi. Yksinäni vaan taistelin ja toivoin muutosta. Tuntui kuin koko maailma olisi tullut viettelemään .. silloin tunsin että kaikki oli syntiä. Toivoin vaan että lasna olisin kuollut, niidenhän sanottiin taivaasen pääsevän.

Toisinaan tunsin kumminkin nautintoa tuosta taistelusta, kun pidin itseäni parempana kuin muita toveriani, jotka keveästi kulkivat maailman mukana nauttien nuoruutensa iloa. Toisinaan oli se taas katkerata, kun en voinut ottaa osaa heidän iloonsa, kun huomasin että minun täytyy vaan kärsiä.

ÄITI.

Jumala on kutsunut sinua jo lapsuudessasi, eikä hän jätä sinua nytkään.

ANTTI.

Niin, saattoihan alku olla hyvä, vaan lopussa kiitos seisoo. Tuo taistelu alkoi sitten rau'eta, minä uuvuin siihen, aloin koetella tehdä vastoin sitä ääntä, joka sydämässäni nuhteli minua, ja vähitellen se onnistuikin.

ÄITI.

Oliko se koulu-ajallasi?

ANTTI.

Niin, koulussa ollessani. Aina se täällä kotona heräsi, kun sinun ja muiden heränneiden kuulin puhuvan, mutta sitten se taas haihtui, kun tulin pois kotoa.

ÄITI.

(Vavahtaa ja nostaa päätään tarkemmin kuullakseen.) Kotoako?

ANTTI.

Niin.

ÄITI.

(Jonka pää putoaa taas alas, painaa sitä tyynyä vasten, tuskasta vapisevalla äänellä.) Nyt se on myöhäistä, miksi minä en sitä ennen uskonut!

ANTTI.

(Painuu aivan lähelle häntä.) Äiti, äiti, mikä sinua vaivaa?

ÄITI.

Minä olen turmellut koko tulevaisuutesi.

ANTTI.

Kuinka se olisi mahdollista?

ÄITI.

Koulun käynti on ollut sinulle vaan vahingoksi. Jos minä olisin edes aavistanut sitä, et olisi siellä päivääkään istunut. Kyllähän sitä minulle jo moni sanoi, vaan en uskonut, sillä siellä luulin minä sinun olevan paraimmassa turvassa, vaan se olikin kiroukseksi.

ANTTI.

Kiroukseksi ei koulun käyntini ole koskaan ollut, päin vastoin. Ja mitä semmoinen voitto olisi, jota ei taistelun kautta saada.

ÄITI.

Jokos sinä sitten olet voiton saanut?

ANTTI.

En, enkä tiedä, jos sitä saankaan, sillä onhan epäilykseni jo mennyt niin kauas.

Se alkoi pienemmällä ensin ja kasvoi kasvamistaan, jota jo olin pelännytkin. Minä koettelin alussa taistella sitä vastaan, turvausin entiseen rukoilemiseen, mutta ei sekään auttanut .. aloinhan jo epäillä tuotakin, jota rukoilin, — mitä sitten enää oli jälellä.

ÄITI.

Epäillä häntäkin! Miksi, jumala, olet pojalleni tuollaisen koetuksen pannut, kun hän sitä ei kumminkaan ole voinut kestää. Mutta koettelemus saattaa toivon ja toivo ei anna häpeään tulla.

Oh, oh, ... tuska kohoaa ruumiissani....

Mutta mitenkä sinun laitasi nyt sitten on?

ANTTI.

Ehken et jaksakaan enää kuunnella, olet heikko.

ÄITI.

Jaksan, jaksan, kerro vaan loppuun.

ANTTI.

Niin, mitäpä oli sitten enää jälellä, hain ja sain lohdutuksen tieteistä. Siinä asemassa olin ja kuka ties, miten kauan olisin ollut, ellei Elli olisi mieltäni muuttanut.

ÄITI.

Ellikö? Hänkö pelastajasi? Mutta kuinka voi hän sinut pelastaa?

ANTTI.

Juhannus-aattona kielsi hän minua kokolle menemästä ja puhui sitten niin liikuttavasti, että minä taas heräsin ja siitä tämä tuska.

ÄITI.

Siis sinä olet kuitenkin pelastettu. Tuo tunteellisuutesi on sinut pelastanut.

ANTTI.

Se on vielä tietymätöntä.

ELLI.

(Tulee vesi-astian kanssa.) Viivyinkö kauan? Kylmää vettä ei ollut pihassa. (Antaa vesi-astian äitille, joka juopi.)

ÄITI.

(Ottaa juotunsa Elliä kädestä.) Kiitos, Elli, tästä .. ja siitä en voi sinua kyllin kiittää, että olet poikani pelastanut.

ELLI.

Minäkö?

ÄITI.

Niin.

(ELLI katsoo kummastuneena Anttiin.)

ANTTI.

(Ottaa häntä kiinni vyötäisistä.) Niin, niin Elli, äiti tarkoittaa tuota tapausta juhannusyönä.

ELLI.

Elä kiitä, vaan nuhtele, kun Antille olen tuollaisen tuskan saattanut, josta en voi häntä kumminkaan pois auttaa.

ÄITI.

Ei lapseni, päinvastoin pyydän anteeksi, jos en ole sinua ennen tuntenut, sillä ihminen katsoo, mikä silmään pistää.

Mutta nyt tunnen sinut, enkä voi parempaa morsianta pojalleni toivoa. Ole sinä hänelle lohduttajana taisteluissa, sillä hän on joutunut myrskyiselle merelle ja sitä tarvitaan vapahtajamme asettamaan. Minun, lähtöni on lähellä, mutta nyt lähden mielelläni, olisin vaan suonut näkeväni Antin kerran saarnastuolissa, — muuta en enää kaipaisi.

ANTTI.

Vaan uskallanko minä enää papiksi ruveta?

ÄITI.

Uskallat, uskallat, silloin sinä olet paraimmassa turvassa ja jumala on kääntävä sinun epäilyksesi ja

kokemuksesi hyväksi. Hän kasvattaa sinusta paimenen, joka voi ohjata Herran seurakuntaa kaikkien koetusten läpi.

ELLI.

Elä epäile sitä enää, se on sinun kutsumuksesi kumminkin .. täytä kuolinvuoteellaan makaavan äitisi tahto.

ANTTI.

No sen teen, tulkoon sitten mitä tahansa. (*Ojentaa kätensä äitille.*) Tuossa äiti käteni: pojastasi tulee pappi, se on sinun tahtosi ja se tapahtukoon.

ÄITI.

(*Tarttuen Antin käteen.*) Amen, kiitetty olkoon se, joka kaikki hyvin tekee! En voi sinua, Jumala, kylläksi kiittää tästä rauhasta, jonka minulle olet suonut.

Minun lähtöni on lähellä, armahda minuakin.

(*Silmät painuvat kiini.*)

ELLI.

Hän ummistaa silmänsä.. Kädet kylmenevät. (*Itkee.*) Kuoleeko hän?

ÄITI.

(*Aukaisee silmänsä.*) Kuulitteko mitään?

ANTTI.

Ei.

ÄITI.

Minä kuulin niin kaunista soitantoa.

(*ANTTI painuu polvilleen vuoteen viereen ja itkee.*)

ÄITI.

Miksi itket, Antti?

ANTTI.

Kun meidän täytyy kohta erota.

ÄITI.

Elämän lankani on lopussa. Täytyy valmistautua kuolemaa vastaan ottamaan. Vaan voisitko Antti hankkia minulle pappia, että saisin vielä kerran syödä Herran armopöydältä.

ANTTI.

(*Nousee ylös.*) Heti paikalla.

ÄITI.

Lähetä joku palvelija noutamaan.

ANTTI.

Minä menen heitä herättämään.

ÄITI.

Mutta tule itse pian pois.

(ANTTI menee kiireesti ulos.)

ELLI.

Jos sinä, äiti, et jättäisi meitä, olisi meillä hyvä olla. Me jäädään orvoiksi.

ÄITI.

Täytyy totella, kun minua kutsutaan pois.

ELLI.

(Heltyy itkemään.) Pääsethän parempiin asunoihin siellä, jossa ei vaivoja ole, toisten pyhien naisten joukkoon. Siellä ihminen vasta täydellisyytensä löytää,

ÄITI.

Elä lapseni niin, että sinäkin siellä asunnon löytäisit.

(ANTTI ja palvelijoita kokoontuu huoneeseen, he pyyhkivät kyyneleitä silmistään.)

ÄITI.

Elkää itkekö, minulla on hyvä olla. — Hetki lähenee.. Kohta olen tuolla.. Mikä tuo kirkkaus?..
(Koettelee nousta ylös.)

(ANTTI ja ELLI auttavat häntä.)

ÄITI.

(Istuillaan Ellin tukemana.) Kas, tuolla on pikku Eevani! *(Tavoittelee käsillensä ilmaan.)* Hän on niin puhdas ja kirkas kruunu päässä, hänellä on enkelin siivet.. Ja tuo hyvä paimen heidän joukossaan.. Eevani, Eevani! Hän hymyilee minulle.. *(Painuu vuoteelle.)*

ANTTI.

Äiti hourailee.

ELLI.

Hän näkee paremman maailman.

ÄITI.

(Näyttää taas tointuvan.) Mutta eikö se pappi joudu?... Oh!... Olenko kauan nukkunut?

ELLI.

Et ole.

ÄITI.

Nyt tuli pappi.

(KAIKKI kuuntelevat.)

ANTTI.

Ei kuulu mitään, tuuli vaan puhaltelee.

ÄITI.

Mutta sinähän, Antti, olet pappi. Sinähän voit auttaa minua.

ANTTI.

En ole vielä pappi.

ÄITI.

(Valittavasti.) Voi, miks'et? Kuka minua nyt auttaa, jos pappi ei joudu. Anna sinä minun vielä saada osa Kristuksen ruumiista ja verestä.

ANTTI.

En ole pappi, minulla ei ole siihen oikeutta. Luota jumalaan, hän voi sinut pelastaa muutoinkin.

ÄITI.

Mutta se olisi antanut minulle voimaa voittaa kuoleman ja perkeleen. *(Hänen silmänsä alkavat taas harhailia.)* Mikä tuo musta on? *(Osottaa puoleksi raollaan olevaa ovea, josta musta porstua näkyy; kiljasee kovasti.)* Se tulee tuo musta. *(Tarttuu Ellin kaulaan.)* Suojelkaa minua, se aikoo viedä, voi, voi, voi!

ANTTI.

Ei siellä ole mitään.

ÄITI.

(Huiskuttaa käsiään.) On, on, on, on! Se tulee, voi, voi, voi, voi!

(ERÄS PALVELIJA vetää oven kiini.)

ÄITI.

Se meni. Olen voittanut. *(Painuu vuoteelleen.)*

ELLI.

(Itkien.) Hän kuolee. *(Painuu hänen ylitsensä.)* Henki kulkee vielä.. Nyt se loppui.

(KAIKKI itkevät.)

ELLI.

Katsokaa, hänellä on hymy huulillaan. Vieläkö voit, Antti, epäillä sitä uskoa, jossa nytkin äitisi noin vakuutuksessa kuoli?

ANTTI.

Äiti, äiti!.. Mitä on kuolema? Sinä sen nyt tiedät. Eikö sitä voi tietää ennenkuin tuolloin vasta, kun kaikki on lopussa? Jokaisen täytyy kokea, ennenkuin tietää mitä kuolema on. *(Tarttuu äitinsä käteen.)*

Oletko petetty, vai pettänyt?

Kolmas Näytös.

(Huone Antin kotona. Lämmin kesäaamu. Ikkunat ja ovet auki, peräovesta näkyy portaat ja kirkas päiväpaisteinen maisema.)

(ELLI istuu ikkunan luona somassa, mutta yksinkertaisessa kesäpuvussa ja ompelee, hyräillen jotakin virren nuottia.)

PALVELIJA.

(Tulee peräovesta.) Hyvää huomenta rouva.

ELLI.

(Panee ompeluksensa pois.) Kas, Kallehan on jo kotona, vai niin .. sepä oli erittäin hyvä, entiset jauhot ovatkin jo kaikki.. No mitäs muuta kaupunkiin kuuluu?

KALLE.

Eipähän sinne juuri niin erityisiä.. Köyhyys näkyi olevan siellä niinkuin täälläkin. *(Kaivaa kukkaron taskustaan.)* Kaksi kulia minä ostin, niinkuin puhe oli .. tässä on tähteet. *(Antaa hopearahoja Ellille.)*

ELLI.

(Panee ne pöydälle ja seuraa Kallea ovelle.) Liisa!.. Liisa!

ÄÄNI ULKONA.

Kyllä rouva.

ELLI.

Panepas, Liisa, kahvipannu tulelle pastoria varten, sillä hänen pitäisi kohta tulla, ja mene sitte Kallen kanssa ja tyhjentäkää ne kulit siihen ruoka-aitan keskimäiseen hinkaloon.

ÄÄNI ULKONA.

Kyllä rouva.

(NISKALAN EMÄNTÄ vanhan kansan pukuun puettuna nousee rappusia ylös.)

ELLI.

(Menee häntä vastaan.) Hyvää päivää, hyvää päivää emäntä!

EMÄNTÄ.

(Vetää huivia korvansa taakse.) Sanoiko rouva jotakin?

ELLI.

Minä sanoin että hyvää päivää.

EMÄNTÄ.

Jumal'antakoon, jumal'antakoon, rakas rouva.. Minun kuuloni tahtoo yhä vaan huonota. Pistäysin tässä sivu kulkeissani rouvaakin katsomaan ja tervehtimään, sitä ei useinkaan suuresta talosta tahdo emäntä irtautua, kun on niitä töitä ja..

ELLI.

Niinhän se on.

EMÄNTÄ.

Niin mitenkä?

ELLI.

Niin että niinhän se taitaa olla.

EMÄNTÄ.

Niinhän se on, niinhän se on.

ELLI.

Vaikka muuten minusta olisi hauskaa, jos emäntä useamminkin kävisi täällä, sillä minäkin tahdon olla niin yksin.

(Istuutuvat huoneesen tultua; Elli ottaa ompeluksensa.)

EMÄNTÄ.

Ohhoh! kylläpä nyt on kuuma.

ELLI.

On vähä liika kuumakin, vaan hyvää se viljavainioille tekee tuo.

EMÄNTÄ.

Tekee kai, tekee kai, kyllähän tällä ilmalla kelpaa viljan kasvaa. Mutta pitkään se tänä vuonna veti. Ei miesmuistiin ole kesä näin myöhään tullut. Kun tuolla sydänmaan järvissä vielä kesäkuun puolivälissäkin kuuluivat jäitä ajaneen.

ELLI.

Niinhän ne kertovat.

EMÄNTÄ.

(Vetää huivia korvansa taakse.) Niin mitä se rouva sanoi?

ELLI.

Että niinhän ne kertoivat.

EMÄNTÄ.

Niinhän ne kertoivat.. Vaan sittenhän tuo kun kesä rupesi tulemaan, niin Herra antoi sen tulla kerrassaan. Aivanhan muutamissa päivissä tuli täysi kesä. Ohrapelot ovat siellä meidänkin kylällä niin koreita, jotta ainai..

ELLI.

Jumala näyttää ihmisille että hänen kädessään on kaikki.

EMÄNTÄ.

Mikä on kaikki?

ELLI.

(Kovemmasti.) Jumalan kädessä näet kaikki.

EMÄNTÄ.

Niin, niin, jumalan kädessähän kaikki on.. Hänen kaikkiviisautensa kurittaa meitä.. Tämä talvi on ollut koetuksen aika, murheen päivä niin köyhille kuin rikkaille, niin väärille kuin vanhurskaille.. Mutta onhan, jumalan kiitos, monta herätystä tapahtunut ja ihmiset ovat oppineet turvautumaan jumalaan.

ELLI.

Senpä tähden jumala ottaa nyt vitsauksensa pois.

EMÄNTÄ.

Toivotaan niin, toivotaan niin.. *(Hetken äänettömyys.)* Ei pastori taida olla kotona.

ELLI.

Ei ole. Hän ei tähän puoleen vuoteen ole ollut yhtään kokonaista päivää kotona.

EMÄNTÄ.

Vai ei yhtään. Sehän on ikävä.

ELLI.

Onhan se vähän.

EMÄNTÄ.

Mutta täytyyhän sitä kärsiä, kun jumala on hänessä kerran valinnut voimallisen aseensa ja lohduttajan

tänä hädän ja murheen aikana. Hänen kauttansa on muutos jo monessa tapahtunut, monen mielen on hän kuolinvuoteella vapahtajan puoleen kääntänyt..

Hänessä on Ukko-Paavon henkeä, ja paljon hän on hengellistä elämää tälläkin seudulla virkistänyt, se oli jo hyvin laimentunut ja moni vanhoistakin heränneistä oli kääntynyt maailman mukaan ahneudessa ja oman voiton pyynnissä.

ELLI.

Niistäpä hän on saanutkin itsellensä vihamiehiä.

EMÄNTÄ.

Saahan niitä vihamiehiäkin, mutta totuus ei niitäkään pelkää. Hän on saanut voiton jumalassa.

ELLI.

Taistelujen kautta on hän saanut voiton, jommoista ei moni näe, mutta paljon hän on taistellutkin.

EMÄNTÄ.

Sen arvaa, siitähän hänen käytöksensäkin on niin nöyräksi käynyt, että kyllä se on nöyrä.

ELLI.

Äitinsä kuolema häneen suurimman vaikutuksen teki, vaikka epäilyksensä vielä oli suuri, mutta sen jo silloin näki että suuri henki hänessä asui. Hän ei lakannut etsimästä totuutta.

EMÄNTÄ.

Min mitä etsimästä?

ELLI.

(Kovemmin.) Totuutta.

EMÄNTÄ.

Niin, totuutta .. aivan niin, aivan niin .. ja löysi?

ELLI.

Ja löysi. Täytyy kummastella sitä intoa, jolla hän nyt toimii. Eikös hän ole oikea kristitty?

EMÄNTÄ.

No kyllä kai hän on oikea ristitty. Ympäri pitäjään kuuluvat kertovan kuinka tässä talossa kaikkia autetaan ja kohdellaan ristillisellä rakkaudella.. Kyllä kai tämä talo on oikea kointähti meidänkin pitäjäässä.

(ERÄS MIES tulee peräovesta, sairaan näkösenä, leukaa peittää musta parta, viikset ylähuulta; häntä seuraa NAINEN kantaen pientä lasta sylissään vaatteen tukemana, joka olan ja toisen kainalon taite kiertää selän taakse; hän näyttää vielä nuorelta.)

MIES.

Päivää rouva!

Pyytäisin saada talossa hiukan levähtää; väsynyt ja sairas kun on, ei jaksaa pitkiä taipalia tehdä.

ELLI.

Saahan sitä. *(Nousee ja menee katsomaan lasta; naiselle.)* Istu tuohon tuolille.

EMÄNTÄ.

(Joka on myös noussut.) Korea lapsi.

ELLI.

(Katsellen lasta.) Pieni raukka, oletpa syntynyt keskellä kurjuutta.. Voi kuin hänellä on mustat ja vilkkaat silmät.

EMÄNTÄ.

Korea lapsi.. Mistä päin ne vieraat kulkevat?

MIES.

Tuolta Nerכון kanavan kaivokselta sitä on tultu.

ELLI.

Ei suinkaan sieltä vielä ole työ loppunut.

MIES.

Ei työ, vaan voimat. Keuhkotaudin sain siellä kanavan pohjaa perkatessani kylmässä vedessä ja savessa; kun ei ole noista jalkineistakaan, niin eipä sitä terveys tahdo kestää.

EMÄNTÄ.

Niin ainai, eihän sitä kestä semmoista.

MIES.

Onhan tuosta kuitenkin se hyöty, ettei nälkään tarvitse kuolla.

ELLI.

Antti ainakin sanoo että se koko kanavatyo on Herran vitsaus, maailman lasten kokeita sotiakseen jumalan rangaistuksia vastaan.

EMÄNTÄ.

No kyllä se on ainai niin, niitä syntisparan puuhia.

(MIES nauraa ivallisesti.)

ELLI.

Te nauratte sille.

EMÄNTÄ.

(Loukattuna.) Niin .. naura vaan, mutta kyllä sinä ja kaikki tohtyörit ja sen laittajat saatte nähdä vielä viimeisellä tuomiolla mitä se tahtoo sanoa, että jumalan, vihan vetää päälleen.

MIES.

Postillassako se seisoo?

EMÄNTÄ.

Pilkkaa sinä vaan postilloita ja muita pyhiä kirjoja, mutta saat nähdä että siinä ei ole hiuskarvaakaan valetta siinä, mitä minä sanon.

ELLI.

(Joka on tarkastanut Annia.) Mutta mitenkä minusta tuntuu siltä kuin minä olisin teitä kumpaistakin jo ennen nähnyt.

NAINEN.

Ettäkö ei rouva enää tunne meitä?

ELLI.

Kyllä minä en jaksa muistaa.

NAINEN.

Olinhan minä piikanakin rouvan kotona yhteen aikaan.

ELLI.

Ai.. Anni Mähönen, kyllä .. kyllä minä nyt! Sehän oli siihen aikaan, kun Antti ja minä olimme kihloissa.

ANNI.

Niin, siihen aikaanhan se taisi olla.

ELLI.

(Katsoo säälivästi Anniin.) Voi Anni kulta, kun tähän aikaan olet äidiksi joutunut.. No mutta kuka se tuo miehesi on?

ANNI.

(Hiukan nauraen.) Sanokoon itse.

MIES.

Eikö rouva enää tunne tuota hurjaa Mustalais-Simoa.

ELLI.

Ai, Simoko se on! En tok' olisi tuntenut.. Kun on niin muuttunut!

SIMO.

Näkyhän se ihminen taudin käsissä muuttuvan.

EMÄNTÄ.

Etkö huomaa että se on jumalan rangaistus.

SIMO.

Mikä?

EMÄNTÄ.

Tuo sinun tautisi.

SIMO.

Olipa tuo vaikka kahden jumalan, mutta sen vaan tiedän että tauti näkyy ihmistä muuttavan.. Saakeli soikoon! kun tämä harmittaa, eihän elämä tunnu elämällekään, kun on näin raihnainen. No jonkinlaiseen seutuun sitä on pitänyt joutuakin, kun kesätkin täällä talveksi muuttuvat.. Ei suinkaan ihminen lumella elä.

ELLI.

Ei mitään pahaa, josta ei olisi jotain hyvää. Tämän kauttahan koettelee jumala saada ihmistä puoleensa käännytyksi pelastaaksensa häntä siitä ijankaikkisesta kuolemasta.

SIMO.

En minä niistä ijankaikkisista mitään ymmärrä .. kuollut on kuollut.

ELLI.

Mutta mihinkäs teidän sielu joutuu?

SIMO.

Mihinkä se mustalaisen sielu joutuu!

ELLI.

Te olette yhtä uskomaton kuin ennenkin?

SIMO.

Mistäpähän sitä uskoa meikäläisille siunautunee.

ELLI.

Asianne on huonosti.. Ja miten lie sinunkin laitasi Anni?.. Onko teitä edes vihittykään?

SIMO.

Luonto on meidät vihkinyt ja tuo lapsi on kyllin suuri todistus siitä että olemme yhdessä eläneet, ainakin todistaa se yhtä paljon kuin kirkonkirjat.

ANNI.

Eihän Simo ole käynyt ripillä; eikähän sitä ole kastettukaan.

ELLI.

(Hämillään.) Eikö kastettukaan!

EMÄNTÄ.

Mitä hän sanoi?

ELLI.

Ettei tuota miestä ole edes kastettukaan.

EMÄNTÄ.

Herra siunaa ja varjele! Vai ei kastettukaan.. No, elä sano muuta. Kyllä on helvetin perillinen tuo mies.

SIMO.

(Nauraen.) Jokohan on?

EMÄNTÄ.

No sen saat uskoa että on.

SIMO.

Kiitos sitten passista, muuta passiapa minulla ei olekaan.

EMÄNTÄ.

Häh..?

SIMO.

(Kovemmasti.) Ei mitään teille asti.

(EMÄNTÄ kääntää hänelle selkänsä.)

ELLI.

(Simolle.) Eihän se kumma ole, jos te olette niin kevytmielinen, kun ette ole koskaan kuullut jumalan sanasta puhuttavan.. Minä niin mielelläni teitä auttaisin sen tuntemiseen.

SIMO.

Sen minä kyllä luulen, mutta me olemme tyytyväiset, kunhan saamme ruokaa.

ELLI.

Tietysti ruokaakin .. minä olin tässä aivan unhoittaa sen .. vaan eihän ihminen elä ainoastaan leivästä.. Teiltä puuttuu vielä paljon, vaan jos Herra valaiseisi, niin voisihan teissä kumpaisessakin vielä muutos tapahtua .. jumalan tiet ovat tutkimattomat.. Lähtään nyt kyökkiin niin siellä saatte syödä.

SIMO.

Kiitoksia paljon.

ANNI.

Te olette yhtä armelias kuin ennenkin. *(Menevät ulos peräovesta.)*

EMÄNTÄ.

Pitää tästä minunkin lähteä ja jos sopii, niin käykää nyt meilläkin, pyhä-iltana on meillä seurat, niin että jos silloin..

ELLI.

Kiitoksia vaan..

EMÄNTÄ.

No hyvästi nyt sitte ja voikaa hyvin.

ELLI.

Jumalan haltuun.

(EMÄNTÄ menee peräovesta, ELLI sivu-ovesta.)

(Vähän ajan perästä tulee ANTTI sisään peräovesta kantaen päällystakkiaan ja matkalaukkuaan; panee ne pois ja heittää takinkin päältään.)

ANTTI.

(Pyyhkien hikeä, otsaltaan.) Uh huh! *(Menee pöydän luo ja juo pari lasillista vettä, menee sivu-ovelle ja huutaa.)* Elli! Oletko siellä?

ELLI.

(Tulee riemuiten sisään.) Antti!.. Sinä olet jo kotona ja kun minä en ollenkaan huomannut.

ANTTI.

(Ottaa häntä kiini kädestä ja vyötäisestä; suutelee.) Olenhan vihdoinkin taas kotona.

ELLI.

(Muuttaa itsensä.) Mene nyt tuonne keinutuoliin istumaan, niin minä tuon kahvia. *(Kiiruhtaa pois sivu-ovesta.)*

(ANTTI istuu keinutuoliin ja väsyneenä näköisenä painuu pää kättä vastaan.)

ELLI.

(Tulee sisään kantaen tarjottimella kahvikannua, pari kuppia ja muut tarpeet; panee ne pöydälle ja kaataa kahvia molempiin kuppiin; kaataessaan.)

Sinä et usko, kuinka minulla taas on ollut ikävä, kun olit poissa niin kauan aikaa.

ANTTI.

(Katsoo häneen säälivästi.) Minä en ainakaan ole joutanut ikävöimään.. Sillä hyvästikin toistakymmentä oli niitä sairaita, joiden luona tälläkin matkallani olen käynyt. *(Ottaa kahvia.)*

ELLI.

(On istunut toiselle puolen pöytää vastapäätä Anttia.) Mutta saat nähdä, että sinä et kestä tätä.. Sinä tulet vielä sairaaksi.

ANTTI.

Miksi epäilet.. Eikö taudit ole jumalan kädessä; hän panee ja ottaa niitä mielensä mukaan.

ELLI.

Kyllä .. vaan voisithan sinä olla varovaisempi.

ANTTI.

En. Sen kautta kenties hävittäisin senkin vähäisen vakuutuksen, jonka paljolla taistelulla olen saavuttanut.. Sen kanssa voin kestää, muutoin siitä ei tulisi mitään.

Ainoastaan tällaisessa alituisessa työssä voin pysyä pystössä. Utterassa velvollisuutensa täyttämässä kuolettaa ihminen parhaiten kaikki itsekkäät pyrintönsä ja taipuu korkeimman sääntöjen alle.

ELLI.

Enhän minä käsitä sinua nyt ollenkaan.

ANTTI.

Etkö käsitä, että mikä voi olla suurempi nautinto kuin täyttää velvollisuutensa.

ELLI.

Kyllä minä sen käsitän hyvinkin, mutta että sinun uskosi perusteet olisivat niin heikot kuin sinä sanot niiden olevan, sitä minä en saa päähäni. *(Menee Antin luo ja soudattaa häntä keinutuolissa.)* Sinä et saa olla aina noin raskaalla mielellä, sillä tietäväthän kaikki ettei sen parempaa ihmistä ole kuin sinä.

ANTTI.

Ihminen katsoo, mikä silmään pistää, mutta jumala katsoo sydämeen, ja senpä tähden ei ihmisten tuomio olekaan jumalan tuomio.. Minun tilani ei ole niinkään hyvä kuin moni luulee, en ole vielä saanut minkäänlaista voittoa. Jumalan henki ei ole vielä päässyt minussa vaikuttamaan.

ELLI.

Sinä vaadit itseltäsi liian paljon, eihän muutkaan heränneet ole sen täydellisempiä.

ANTTI.

Eipä ne tyydytäkään minua. He eivät raski kyllin ankarasti arvostella itseään. He eivät uskalla ottaa raamattua semmoisena kuin se on, sillä he pelkäävät lähteä taisteluun Kristuksen sotamiehinä. Ja miestä siinä kysytäänkin.. Eipä sillä, että se syntyisi minultakaan, mutta koettaa tahdon.

ELLI.

(Itkien.) Enhän minä ole koskaan kuvaillut uskontoa tuollaiseksi, viepä se ihmiseltä kaiken ilon ja rauhan. Minä toivoin elämämme muuttuvan aivan toisellaiseksi.

ANTTI.

Mitä?.. Eikö tämä juuri ole sitä, jota toivoit: hiljaista maaelämää, jossa kumpainenkin voisi täyttää

velvollisuutensa ja tehtävänsä.

ELLI.

Mutta sinähän olet niin paljon poissa,

ANTTI.

Eihän se siihen kuulu. Sehän se juuri on minun velvollisuuteni.

ELLI.

Eihän nuo muut papitkaan kule sairaan luona niin myötänsä.

ANTTI.

Kun minä olen tämän pitäjään lapsia ja tuttu kaikille, niin tahtovat sairaut kernaammin minua ja tietysti täytyy minun mennä, kun tulevat kutsumaan.

ELLI.

Voisithan sinä lähettää ne muiden pappien luo.

ANTTI.

Et käsitä asemaani. Jos minä nyt jo alkaisin vetää itseäni pois ensimmäisistä tehtävistäni ja velvollisuuksistani, niin mitä sitten jäisi virkaani, se olisi vaan tyhjä nimi. Kuinka luulet minun muutoin voivan tätä virkaani toimittaa ja pysyä siinä.

ELLI.

Sinä pidät vaan huolta omasta tehtävästäsi.

ANTTI.

No voisinko minä sitten pitää huolta sinunkin tehtävästäsi.

ELLI.

Voisit.. Onhan minun suurin velvollisuuteni seurata sinua niin myötä- kuin vastoinkäymisissä.. Voisithan ottaa minut matkaasi pitäjällä kulkiessasi.

ANTTI.

(Pysähtyy kiikkumasta ja katsoo kummastellen Elliä.) No mutta Elli.. Kuinka voisit sinä siellä liikkua ja mitä ihmettä siellä tekisit?

ELLI.

Voi kun minä saattaisin tehdä paljonkin: minä voisin auttaa samoja sairaita, joiden luona sinäkin käyt ja sitten —

ANTTI.

Ja mitä sitten?

ELLI.

(Painaa kasvonsa Antin olkapäätä vasten, liikutettuna.) — Katsoa ettei sinulle mitään tapahtuisi, sinä olet niin varomaton.

ANTTI.

(Hilliten itseänsä.) Mutta löytyyhän meillä korkeampi suojelija, joka kyllä voi, jos tahtoo, varjella minua kaikista onnettomuuksista. Etkö sitä ole tullut ajatelleeksi?

ELLI.

Kyllähän minä sitäkin olen ajatellut, mutta en sentään saa itseäni rauhoitetuksi. Sinä et voi aavistaa sitä ääretöntä tuskaa, johonka minä joudun, kun vaan muistan että sinulle voisi tapahtua joku onnettomuus, sillä sinä olet minulle kaikki kaikessa.

ANTTI.

Olet liiaksi kiintynyt minuun, sentähden on se hyvä meille molemmille, jos olemme toisistamme eroitettuina. Varsinkin minulle on se tärkeätä. Minun täytyy oppia pitämään jumalaa ainoana suojelijana, mutta jos nyt tietäisin että sinä olet matkassani juuri sitä varten, voisin vähitellen ruveta luottamaan ihmisiin ja unhoittaisin siten jumalan kaitselmuksen. Vaan kun minulla ei ole ketään, johonka turvata, täytyy pakostakin luottaa jumalaan. Kokemuksen kautta toivon saavani täydellisen vakuutuksen raamatun opista.

ELLI.

No jos niin on, koetan minäkin kärsiä. *(Menee ikkunan luo ja katsoo ulos pyyhkien kyyneleitä silmistään.)*

PIIKA.

(Tulee sivu-ovesta ja pysähtyy kynnykselle.) Se mustalaisen vaimo pyytäisi maitoa lapselleen.

ELLI.

Kyllähän sitä saa antaa, anna hänelle aamumaitoa.

(PIIKA menee pois.)

ANTTI.

Mikä mustalainen se on?

ELLI.

(Joka taas on istunut vastapäätä Anttia.) Sehän se on se Mustalais-Simo, muistat kai sinä hänet.

ANTTI.

Ai .. kyllä, kyllä .. vai on hän täällä.

ELLI.

Ja hänen matkassaan on se Anni Mähönen, joka oli meilläkin piikana. Vaan heitä ei ole vihitty eikä mitään .. kun Simoa ei kuuluta kastetunkaan. Minä hänelle tässä äsken vähän puhelin, mutta ei se näkynyt vaikuttavan. Ehken sinä voisit paremmin vaikuttaa.

ANTTI.

Sekin on jumalan tahdossa.

ELLI.

Mutta voisithan koettaa.

ANTTI.

Kyllä, kyllä..

ELLI.

Niin he kenties voisivat vielä mennä kristilliseen avioliittoon.. *(Nousee ja katsoo ulos.)* Ketä sieltä tuolta tulee?

ANTTI.

(Joka on myös noussut.) Ne on pitäjään miehiä, tänne on kuulutettu kokous täksi päiväksi.

ELLI.

Eikös siellä ole Karikin?

ANTTI.

Taitaapa olla.

ELLI.

He tulevat tänne. (*Menee pois sivu-ovesta.*)

(*KARI, NISKANEN ja RUOTTI tulevat peräovesta, muut miehet jäävät ulos.*)

ANTTI.

(*Menee heitä vastaan.*) Hyvää päivää, terve tulemasta! (*Tervehtii jokaista.*) Käykää istumaan.

RUOTTI.

Kiitoksia paljon, kylläpähän tässä ennätetään.

ANTTI.

Teillä taitaa olla nyt pää täynnä keinoja, millä nälkä saadaan poistumaan.

KARI.

Aina hiukan.

RUOTTI.

Aina hiukan, aina hiukan.

NISKANEN.

Enpä häntä ole osannut hyvin punnita, sillä jumalastahan se riippuu. Saattaahan tuota koettaa.

RUOTTI.

Sa-saattaapa hyvinkin.

KARI.

Missä huoneessa sinä olet aikonut kokousta pitää?

ANTTI.

Minä olen arvellut että sopii kai se tässäkin, ei suinkaan meitä niin paljon ole.

RITOTTL

E-ei suinkaan.

ANTTI.

Ja taitaa olla paras, jos kutsutaan miehet sisään, niin pääsevät pois, ei tarvitse tyhjää odottaa.

KARI.

Mitäpä tässä muutakaan.

ANTTI.

(*Menee ovelle ja tervehtii miehiä, jotka nostavat lakkiaan.*) Jos ehken tulette tänne huoneeseen, niin saamme täällä tuumia.

(Miehiä kokoontuu huoneeseen ja jäävät seisomaan ovensuun puolelle huonetta, osa portaille.)

ANTTI.

(Ottaa paperia ja kynän, menee pöydän taakse istumaan.) Tulkaa vaan kaikki sieltä sisään, kyllä tänne sopii. *(Miehet siirtyvät hiukan huoneeseen päin.)*

ANTTI.

Niinkuin ehken jokainen tietää, on minua kehoitettu kutsumaan teidät tänne koolle, että yksissä tuumin saisimme miettiä ja päättää, mikä olisi parhain keino puutteen poistamiseksi tältä paikkakunnalta. Ja kun nyt olemme tässä koolla, niin pyytäisin jokaista lausumaan mielipiteensä siitä, mihin keinoihin olisi ryhtyminen puutteen poistamiseksi.

(Hetken äänettömyys.)

NISKANEN.

(Nousee ylös rykien.) Tässä taitaa toinen toistaan odottaa alkavaksi ja jonkinhan se pitää puhe alkaa ja panna käymään, vaan koska tässä ei muita näy vielä puheen vuoroa vaatimassa, niin sallittanee minunkin lausua mielipiteeni. Ei sillä että minä mitään erityistä esitystä tekisin, tahdon vaan huomauttaa että, jos mieli näiden kaikkien onnistua, täytyy apu tulla ylhäältä, sillä meidän puuhat eivät auta mitään.

ERÄS MIES.

(Jolla ei ole körttipukua.) Kyllähän siinä perää saattaa olla, mitä Niskanen sanoo, ja onkinhan siinä, mutta ei meidän siltä auta ristissä käsin odottaa apua ylhäältäkään; täytyyhän meidän jotain toimittaa. Ja sentähden olisi minun ymmärtääkseni saatava työtä hankituksi köyhemmälle väelle. Sillä tietäähän jokainen, mikä siunaus tästä Nerkoon kanavatyöstä on ollut paikkakunnallamme, josta kiitos olkoon meidän herra tohtorille Karille, jonka utteran puuhan ja vaivan näön kautta se saatiin toimeen. Mutta sekään ei riitä, kun sinne on paltoutunut niin paljon väkeä muualtakin ja se valtion määräämä summa tahtoo olla pienellinen, sen vuoksi pitäisi pitäjään jollakin tavalla hankkia lisätyötä omalle väestölleen.

KARI.

(Nousee ylös.) Niinkuin tässä jo huomautettiin, on minunkin mielestä ainoa apukeino, että hankimme runsaasti työtä. Se tosin ei ole helppo asia, vaan toivon että jos me vaan ollaan yksituumaisia, niin siitähän pulasta päästään.

Olen ajatellut että kuvernöörin kautta lähetettäisiin pitäjään puolesta anomus senaattiin, jossa pyydettäisiin valtiota myöntämään suurempaa apurahaa Nerkoon kanavan kaivosta vasten.

ÄÄNIÄ JOUKOSTA.

No se olisi asiata se.

KARI.

Ja tahtoisinpa minä tämän summan vielä niin suureksi, että kaikki, jotka vaan haluaisivat, saisivat siellä työtä ja ruokaa.

ÄÄNIÄ JOUKOSTA.

No sittenhän se..

ERÄS MIES.

Tämä olisi mielestäni varteen otettava esitys..

ANTTI.

Minun mielestä ei tämä esitys enempi kuin muutkaan ole paikallaan. Tarkemmin mietittyäni tätä asiaa olen tullut siihen päätökseen, että jumalan sanan kannalta katsottuna on tämmöisiä puuhia vastustettava, sillä ne menevät liika pitkälle. Näyttää, siltä kuin emme muistaisi että jumalata onkaan. Uskokaa pois, meidän ponnistukset ovat aivan turhat.. *(Osoittaa ulos akkunasta.)* Katsokaa nyt tuonne ulos, tuossa, lainehtii ohrapelto niin kauniina kuin toivoa voi .. sanokaapas kenen ansiosta se siinä

kukoistaa, mitä ansiota on meillä siinä. Eikö jumala hyvydessään ole sitä kasvattanut ilman meidän siihen mitään vaikuttamatta. Hän on vanhurskaudessaan rangaissut meitä meidän syntiemme tähden, mutta nyt hän taas auttaa meitä ja antaa sitä runsaammin. Sentähden pitäisi meidän huomata voimiemme vähyys ja pysyä aloillamme. Minun neuvoni tässä asiassa olisi, että alistuisimme jumalan kaitsemuksen alle ja luottaisimme häneen ainoaan auttajaan. Ja jos meidän sydämemme olisivat alituisessa ja todellisessa rukouksessa. Herran puoleen, niin varmaan tulisi suurempi apu kuin te voisitte toivoa. Mutta jos me omin voimin koetamme pelastautua jumalan panemista vitsauksista, niin me vaan pahennamme asiaa, pakoitamme jumalan käyttämään vielä kovempaa rangaistusta. Hänen tarkoituksensa on juuri tämän kautta saada ihmissydämet luottamaan häneen ainoaan auttajaan.

RUOTTI.

(Nousee ylös.) Minunkin mielestä se on aivan niin kuin pastori sanoi.

(Yleinen häiriö miesjoukossa, he katselevat levottomasti toisiansa ja kuiskailevat keskenään. Kari nousee ylös ja kaikkien silmät kääntyvät häneen.)

KARI.

En tahdo vastustaa edellistä puhujaa siinä, että hän kehoittaa kansaa luottamaan korkeimman kaitsemukseen. Tahdon vaan huomauttaa muutamista kohdista hänen puheessaan, joissa en löytänyt johdonmukaisuutta. Hän huomautti meitä tämän vuoden toukojen kauneudesta, kuinka me emme ole siihen mitään vaikuttaneet ja tahtoi sillä tehdä tämän meidän nykyisenkin puuhamme arvottomaksi. Mutta siinä hän ei ole ottanut huomioon sitä seikkaa, että jollemme me olisi siementä maahan panneet, niin eipä kasvaisi touko tuossa. Minun mielestäni on meidän velvollisuus muokata maa ja panna siemen, se on sitten korkeimman tahdossa, josko hän antaa sen menestyä eli ei.

ÄÄNIÄ JOUKOSTA.

Ymmärrettävästi se on niin.

KARI.

Samoin tässäkin asiassa. Me voimme pyytää apua valtiolta .. kuinka se sitten tulee onnistumaan, se on kohtalon määrättävä. Eikös se ole niin?

ANTTI.

No olkoon. Jos se on yleinen mielipide, niin en minäkään tahdo sitä vastustaa.

RUOTTI.

(Nousee ylös.) Minä en myöskään tahdo sitä silloin vastustaa.

ANTTI.

No hyväksyvätkö sitten kaikki herra Karin ehdoituksen?

ÄÄNET JOUKOSTA.

Hyväksytään, hyväksytään!

ANTTI.

Minkälaisiin toimiin luulette nyt sitten pitävän ryhtyä tämän asian johdosta?

ERÄS MIES.

Eiköhän olisi soveliainta valita joku, joka valmistaisi tämän anomuksen ja se sitten yleisessä kuntakokouksessa tarkastettaisiin ja asian mukaisesti vahvistettuna lähetettäisiin määräpaikkaansa. Soveliaiin tähän toimeen olisi mielestäni herra tohtori Kari, joka siinä toimessa on ollut ennenkin.

ANTTI.

Onko kokous myös sitä mieltä?

ÄÄNET JOUKOSTA.

On.. On.. On..

ANTTI.

Ja Kari ottaa tämän toimekseen?

KARI.

Kyllä. Hyvinkin mielelläni teen jotain sen hyväksi.

ANTTI.

Päätös on siis, että pyydetään valtiota koroittamaan sitä summaa, jonka hän on määrännyt Nerkoon kanavan kaivattamista varten, ja että herra Kari ottaa valmistaakseen anomuksen, joka sitten tarkastetaan yleisessä kuntakokouksessa ja lähetetään asianomaiseen paikkaan. — Onko kaikki samaa mieltä?

ÄÄNIÄ JOUKOSTA.

On.. On..

ANTTI.

Sitten minun luullakseni ei meillä taida enää olla mitään keskusteltavaa tästä asiasta.

KARI.

Ei suinkaan.

RUOTTI.

(Nousee ylös.) Se on minunkin mielipiteeni.

ANTTI.

(Katselun miesjoukkoon.) Eikä taida enää olla muitakaan esityksiä. *(Hetken äänettömyys.)* Taitaa olla sitten kokous tällä kertaa lopussa.

RUOTTI.

(Nousee ylös.) Ei ainakaan minulla ole siihen mitään vastaan sanomista.

(Miehet sanovat hyvästi ja menevät vähitellen ulos. NISKANEN ja RUOTTI heittävät hyvästi ANTILLE.)

RUOTTI.

No tännekös se tohtori jää?

KARI.

Niin nyt tällä kertaa.

RUOTTI.

Herran haltuun sitten. *(Jättävät hyvästi hänellekin ja menevät ulos.)*

(KARI istuu tuoliin kiikkutuoliin jotakin kirjaa selailemaan, ANTTI kävelee edestakaisin huoneessa.)

ANTTI.

(Kävellessään.) Kyllähän sitä ihminen saa puuhata ja koettaa yhtä ja toista, vaan jumalall' on onnen ohjat, luojalla lykyn avaimet. Jo pitäisi sinunkin, Kari, tulla huomaamaan jumalan kaitselmus ja voima luonnon yli. Kuka meistä ihmisistä olisi tämän kesän alussa uskaltanut edes toivoa että touoista mitään tulee, mutta nyt sen näet.

KARI.

Mitäpä siitä on, jos sen halla kuitenkin panee, ja se on hyvin luultava, kun kesän tulo niin kovin myöhästyi.

ANTTI.

Tuntuu siltä kuin luulisit ettei halla olekaan jumalan käsissä.

KARI.

Pirun käsissä minä sen ennen luulisin olevan.

ANTTI.

Mutta pirukin on jumalan käsissä.

KARI.

Koskapaahan piru lie ollut jumalan käsissä.

ANTTI.

Aina.

KARI.

Ei sen kovemmin kuin nuo mahtavat ruhtinaat toisistansa erosivat.

ANTTI.

Ku-kuule Kari, sinä puhut liian ajattelemattomasti ja kevytmielisesti niin tärkeistä asioista. Luotat liian paljon omaan järkeesi ja voimaasi.

KARI.

Ilman itseensä luottamusta ei ihminen pääse mihinkään. Ensimmäinen ehto, mitä ihmiseltä vaaditaan, on itseluottamus.

ANTTI.

Ennen kaikkea luottamus jumalaan.

KARI.

Semmoinen luottamus on turha, sillä kaikki tapahtuvat varmojen lakien mukaan.

ANTTI.

Ja se laki on jumala.

KARI.

No olkoon. Samapa tuo lie, jos sitten kaikkia luonnon voimia kutsutaan yhteisellä nimellä jumalaksi.

ANTTI.

Joka on persoonallinen.

KARI.

Väitöstä täytyy seurata todistus.

ANTTI.

Siinä on parhaiksi todistusta, kun hän itse kutsuu itseänsä minäksi, sillä hän sanoo: minä olen Herra sinun jumalasi j. n. e.

KARI.

Missä hän sen sanoo?

ANTTI.

Raamatussa.

KARI.

Suo anteeksi, olin unhoittaa! Ja koska sinä väitteesi yksinomaisesti raamattuun perustat, niin en minäkään tahdo kanssasi väitellä. — Vaan puhuaksemme tuosta hallasta: eikös uskon pitäisi saada sekin haihtumaan, jos asiaa raamatun kannalta katsotaan?

ANTTI.

Kyllä varmaan, jos uskoa vaan riittää.

KARI.

Teepä sitten uskollasi se suuri työ, että halla ei pane tämän vuoden toukoja.

ANTTI.

Ivalla sinä kyllä sitä puhut, vaan usko on paljon ihmeitä aikaan saanut ja jo sinullekin näyttääksensä että hän on luonnon herra, ei hän anna hallan tulla. Se on minun varma vakuutukseni.

KARI.

Olisinpa minä silloin koko maailman pylväs.

Vaan kuinka voit tuommoisia edes ajatellakaan, sitä minä en käsitä. Aivan toisellainenhan sinä ennen olit, mutta mikä on sitten miehen muuttanut, se on minulle selittämätöntä.

ANTTI.

Et tuntenutkaan sitä sisällistä ihmistä, joka minussa oli. Jumala on minussa muutoksen aikaan saanut monen koetuksen kautta.

KARI.

Sen kyllä huomaan, sillä näköpiirisi on kauheasti supistunut. Sinä olet mennyt kovin taaksepäin siitä, kun papiksi rupesit.

ANTTI.

(Kärsimättömänä.) Jaah, — taakse päin, taakse päin —

KARI.

(Keskeyttäen.) Niin, niin. Sillä etkö muista niitä aikoja yliopistossa, jolloin olit niin innostunut tähän uuteen suuntaan —

ANTTI.

(Keskeyttäen.) Suo anteeksi, mutta niitä aikoja en tahdo muistella. Ne ovat kauhistus sekä itseni että jumalan edessä. Kuka tietää, jos niitä muistellessa epäilyksen siemen heräisi uudelleen ja silloin olisin hukassa.

KARI.

Minun käy sinua oikein sääliksi. Noinko heikko uskosi onkin?

ANTTI.

Heikko tai vahva; vaan elä koettelekaan enää minua vetää siihen epäilykseen, josta jumalan suoranaisten muistutusten kautta olen pois kutsuttu.

KARI.

Ha, ha, ha! Kuule nyt —

ANTTI.

(Keskeyttäen.) En viitsi kanssasi, kun sinä et kumminkaan voi niitä asioita käsittää.

KARI.

Kuule nyt yksi ainoa totuus vielä.

ANTTI.

Minä en tahdo kuulla mitään.

(ELLI tulee sivu-ovesta, KARI nousee ylös kohteliaasti.)

ELLI.

Hyvää päivää, Kari. *(Kättelevät; Antille.)* Pianpa se kokous loppuikin.

(ANTTI ei vastaa, kävelee vaan edestakaisin lattialla.)

ELLI.

(Istuutuu vastapäätä Karia.) Teillä taitaa yhä vaan olla paljon työtä?

KARI.

Kyllähän sitä työtä on enempi kuin kerkiääkään, varsinkin siellä kanavan kaivoksella.

ELLI.

Anttikin se on poissa aivan myötäänsä, sillä hänen täytyy käydä niin paljon sairaiden luona.

KARI.

Vaan se voi tulla ajan pitkään vaaralliseksi, kun hän on niin varomaton, eikä huoli mitään varokeinoja, jotka estäisivät taudin tarttumasta.

(ANTTI hymyilee pilkallisesti.)

KARI.

Niin, niin, ei se ole naurun asia. Mitähän, jos se vielä kostaisi.

ELLI.

Sitähän minäkin olen pelännyt.

KARI.

Sekin sairas, jonka luona hän äsken kävi, sairasti isoa-rokkoa ja arvaahan sen mitenkä myrkyllistä ilma on sellaisessa pienessä hökkelissä, jossa sairas viikkokausia tulee makaamaan. En häntä olisikaan laskenut sinne sinänsä, mutta vasta jälestäpäin sain kuulla että hän oli käynyt siellä.

ANTTI.

Erehdyt, jos luulet että olisit voinut estää minua, ja toiseksi olisit tehnyt suuren vääryyden minuakin kohtaan.

KARI.

Kuinka niin?

ANTTI.

Olisit estänyt minua virkaani toimittamasta.

KARI.

Vaan jos se matka maksaa sinulle henkesi, jonka varjeleminen taas kuuluu minun ammattiini?

ANTTI.

Se on aina ensiksi autettava, jolla suurin hätä on.

KARI.

Kuinka sinä voit heitä auttaa?

ANTTI.

Voimieni mukaan koettelen heitä lohduttaa jumalan sanalla ja käytän niitä armovälikappaleita, joita jumala on käytettäväkseni antanut.

KARI.

Vaan jos sinä erehdyt osoittaessasi heille autuuden tietä ja he hukkuvat ijankaikkisesti.

ANTTI.

(Miettiväisenä.) Mitä sinä sillä tarkoitat?

KARI.

Oletko niin varma, ettet koskaan ole puheellasi erehdyttänyt sairaita ja siten ehkäissyt jumalaa kenties jo alkamaa työtä heissä?

ANTTI.

Tuota en ole tullut koskaan ajatelleeksi.

KARI.

Sitäpä minäkin. Epäilen, tokko sinä edes olet oikein vakuutettu tuosta opista, jota levität.

ELLI.

Kuinka hän muutoin voisi toimia tuollaisella innolla.

ANTTI.

(Miettiväisenä.) Olisinko minä erehtynyt?

ELLI.

Antti, kuinka sinä nyt taas.. Voi, voi, kuin sinä vielä olet heikko, kun annat sijaa kaikellisille epäilyksille.

ANTTI.

Tämä virka on tärkeä, siinä ei saa erehtyä.

ELLI.

Mutta, Antti, etkö ymmärrä että kaikki tuollainen epäily on pahan hengen töitä. Juuri silloin, kun aika on tärkein, on hän paulojansa virittämässä. Sinun täytyy seisoa lujana ja taistella tänä epäuskon aikana, kun vielä olet siltä säilynyt. Joskin tunnet itsesi heikoksi, niin rukoile voimaa jumalalta.

ANTTI.

Kunpa minulla olisikin sinun uskosi, Elli.. Sinä voit niin lapsellisesti uskoa kaikki ja siinä sinun suuruutesi.

ELLI.

Sinussa voi olla suuruutta, vaan ei minussa. Sinulla on suuri kutsumus, jonka edestä sinun tulee taistella. Elä anna aihetta epäuskolle riemuita voitostaan.

KARI.

Minä annan sinulle paremman neuvon: jätä pois nykyiset hommasi ja palaja takaisin tieteitten palvelukseen.

ANTTI.

(Hämmästyen.) Mitä? — Tuoko sinun tarkoituksesi olikin. *(Katsoo häneen tutkivasti.)* Sinulla onkin mielessä petos, vaikka luulin sinun tarkoittavan hyvää. Tarkoituksesi onkin riistää minulta pois ainoa turvani.

Tähän asti olen antanut sinun olla asemassasi, mutta nyt se ei enää käy laatuun. Sinä kylvät epäuskon siemeniä kansaan ja siten hävität muokkaamani maan, teet enempi vahinkoa kuin hyötyä. Meillä on parempikin parantaja kuin sinä.

KARI.

Se on hyvä se. *(Nousee ylös ja ottaa hattunsa lähteäkseen; samassa tulee SIMO perä-ovesta pidellen vatsaansa.)*

SIMO.

Saakeli, nyt taisi käydä hullusti, auttakaa hyvä tohtori minua!

ELLI.

Antti, tuossa on taas yksi hedelmä siitä kehutusta kanavatyöstä.

KARI.

Sielläkö hän on sairastunut?

SIMO.

Siellä, siellä, oih, oih! *(Istuutuu tuolille.)* Ei suinkaan tässä auta muu kuin kuolema. Söin selvää leipää liika paljon, vatsani ei kestänyt.

KARI.

Sangen vaarallista. *(Menee laukkunsa luo, joka hänellä oli matkassaan, ja ottaa sieltä jotakin lääkettä.)*

ANTTI.

Ei tässä lääkkeet enää auta. Sinä et voi hiuskarvankaan vertaa jatkaa hänen elämäänsä. Tärkeämpi on, jos hänet saadaan pelastetuksi ijankaikkisesta kuolemasta.

KARI.

(Antaa hänelle lääkkeitä.) Ei tässä nyt siihen joudeta.

ANTTI.

Se on pakosta. Häntä kun ei ole edes kastettukaan..

SIMO.

Ei .. ei ole kastettu .. nyt he kastavat.. niin kastakaa..

ANTTI.

Tahdotko, että sinut pitää kastaa?

ELLI.

Se on parhain lääke.

SIMO.

Kastakaa sitten .. oih, oih!

KARI.

Oletteko te hulluja, kun rupeatte kastamaan semmoista, joka ei ole edes tajussaan.

ANTTI.

Se on minun asiani. Tässä emme saa aikaa hukata, hänet täytyy valmistaa uutta elämää vastaan ottamaan. Ja sinua täällä ei tarvita. Minä tahdon näyttää teille uskomattomille että jumalallakin on valta ihmistä auttaa. Etkö muista ryöväriä ristinhirsipuussa.

KARI.

Kasta sitten, kun hän on tajussaan, minä hoidan häntä ensin.

ANTTI.

Tiedä se että tämä on minun taloni.

KARI.

Onko niin .. no hyvä. On maata muuallakin. (*Tarttuu Simon käsivarteen.*) Lähtäänpä sitten, liike ei ole pahaksi.

(Alkavat mennä.)

ELLI.

Elä anna hänen viedä..

ANTTI.

Vastatkoonkin siitä, en rupea väkivaltaisuuksiin.

KARI.

Luulenpa sinunkin kerran katuvan tätä ja vielä sinä kukistut jumalasi kanssa tuon ylpeytesi kautta.

ANTTI.

Jos minä kukistun, ei kuitenkaan jumala kukistu.

(KARI taluttaen SIMOA menee pois.)

ANTTI.

(Kävelee pari kertaa laattian yli levottomana; pysähtyy.) Nyt täytyy minunkin lähteä. Hän on vaarallinen vihollinen.

ELLI.

Taas lähdet. Mihinkä sinä nyt?

ANTTI.

Taistelemaan. Kari voi helposti levittää epäuskoa semmoiseen joukkoon, kuin siellä kanavatyössäkin on.

ELLI.

Aijotko sinäkin sinne?

ANTTI.

Se on minun velvollisuuteni.

ELLI.

(Tarttuu Antin käteen ja katsoo häntä suoraan silmiin.) Sinne voin minäkin tulla, eikö totta? Tämän ainoan kerran.. Muutoin voi sinulle jotakin tapahtua. Kari on viekas mies ja uskosi vielä heikko. Sinä annat toisten niin paljon itseesi vaikuttaa.

ANTTI.

Vaikea on minun kieltää, vaan se täytyy minun kumminkin tehdä, sillä niinkuin olen jo sanonut: minun täytyy oppia luottamaan ainoastaan jumalaan. *(Panee päälystakin päällensä.)* Nyt tunnen itseni vapaaksi ja varmaksi. Hyvästi Elli! *(Suutelee häntä ja menee.)*

ELLI.

(Katsoo hänen jälkeensä, huokaisten.) Tuntuu kuin olisi hän lähtenyt ijäksi.

Neljäs Näytös.

(Kanavan kaivos perällä, sen takana viljavainioita ja metsämaisema; oikealla lautahuoneita, joista näkyy kaikellaisia työ- ja ruokatarpeita; vasemmalla osa asuinhuonetta, ovi ja portaat näyttämölle päin. Kaivoksen portailla ja pihalla paljon työkaluja. Lautahuoneiden edessä pari suurta kattilaa tulella kivien varassa; työntekijöitä: miehiä, vaimoja ja lapsia häärii kaikkialla.)

(RUOTTI ja PEHTORI tulevat huoneesta portaille.)

RUOTTI.

Niinpäähän käy kuin pelättiin .. pohjoistuuli tyyntyy aina.

PEHTORI.

(Katselee pohjoiseen.) Hyvin arveluttavalta näyttää. Meillä on odotettavana kova halla jo ensi yönä.

RUOTTI.

Pahoin sitä pelkään minäkin.

PEHTORI.

Ilmakin on jo kovin kylmän näköinen. *(Huokaisee.)* Ensi yö panee arat paikat epäilemättä, toinen yö tekee puhtaan ja kolmas korjaa jälet.

RUOTTI.

No jopa sen saa melkein uskoa.

PEHTORI.

(On katsellut tarkkaan ilman rantaa kohti.) Katsokaapas, tuolla luoteis taivaalla on pieni pilven lonka näkymässä, jos se sieltä hyvinkin nousisi, niin laimentaisi se hallaa.

RUOTTI.

Kyllä, kyllä se sen tekisi, mutta minusta näyttää kuin se olisi painumaan päin.

PEHTORI.

Silloinpa tulee leivästä puute ja mistä se hankitaan.

RUOTTI.

Puutehan se tulee, ja joskin se ei meissä niin tunnu, vaan köyhiä se koettelee.

(Menevät huoneeseen.)

I:NEN MIES.

(Herkiää kaivamasta, pyyhkien otsaansa.) Eiköhän se Ruotinkin ihoissa vielä tunnu, niinpä minä pahoin pelkään.

II:NEN MIES.

Hyvähän rikkaan on ylvästellä, mutta raamatussa sanotaan: huokeampi on kamelin käydä neulan silmän läpi, kuin rikkaan tulla taivaan valtakuntaan.

I:NEN MIES.

Se on huono lohdutus. Ei sinne ole köyhällä enempi toivoa kuin rikkaallakaan.

III:MAS MIES.

Mutta mitähän varten se jumala sitten vaatii ihmiseltä semmoista, jota se ei voi täyttää ja rankaiseepa vielä tällä tavalla. Jokohan tämänkin vuoden tou'ot antaa hallan viedä?

I:NEN MIES.

Joko sitä vielä epäilet. Johan tuon tunnet ilmastakin. Katsopas tuonne järvelle, etkö näe että se tyyntyy; ei laineet liiku sen makuisestikaan, että siellä tuulisi.

II:NEN MIES.

Mutta näyttääpähän, kuin siellä rupeaisi uudestaan tuulemaan. Etkö näe tuolla saarien välissä?

I:NEN MIES.

Tyyntymisensä edellä se vaan henkäileksen siinä auringon lasketessa.

(MÄKÄRÄ tulee kepillään hujaten.)

MÄKÄRÄ.

(Yksin.) Hipuuli, hipuuli!.. tuohon toiseen taloonko?

I:NEN MIES.

Mitä se Mäkärrä taas ajelee?

MÄKÄRÄ.

Hehe!.. Ajeleeko? Minäkö?

I:NEN MIES.

Niin.

MÄKÄRÄ.

Piruja ja nälkää.. Hehe!

I:NEN MIES.

Nepähän ne taitavat liikkeessä olla tähän aikaan.

MÄKÄRÄ.

No jo ne tok' on. Kyllä ne Mäkärätä ahdistelevat.

I:NEN MIES.

(Nauraa.) Aivanko ne tekevät ilmeistä pahaa?

MÄKÄRÄ.

Nekö?.. Ei sanota muille. (*Vetää häntä syrjään ja ottaa lakin päästään, on kuiskaavinaan.*) Katsopas, ne peijakkaathan veivät minulta tukankin ja ovat särkeneet kaikki jäsenet.. (*Ottaa virsut jalastaan.*) Pirut nämätkin ovat polttaneet; pakkasivat kerran saunan uuniin, kun olisin mennyt sinne maata. Unen tullessa alkoi niitä saunaan pakkautua ja ei muu auttanut kuin uuniin. Siinä peijakkaat vahtivat aamuun asti. Talon emäntä sitten päivän valetessa veti Mäkärän sieltä vähissä hengin pois.

(*PEHTORI ja RUOTTI tulevat huoneesta. Heidät huomattuaan alkaa Mäkärä puhua hiljaa miehen kanssa.*)

RUOTTI.

No kiitos vaan vaivoistanne, se oli hyvä, että sain velkakirjan valmiiksi. Sen nojalla on aina varmempi hakea ulos saatavansa.

PEHTORI.

(*On katsellut taas ilman rantaa kohti.*) Ei kestä, ei kestä.. Mutta ei tuo pilvi sittenkään taida kohota tänne.

RUOTTI.

Siltäkö näyttää?.. Johan minä sen äsken näin että paremmin se on painumaan päin.. No hyvästi nyt sitten.

PEHTORI.

Voikaa hyvin!

RUOTTI.

Kiitos .. kiitos. (*Menee.*)

PEHTORI.

(*Huomattuaan miehet.*) Ei auta miehet seisoskella, työhön vaan joka kynsi. (*Osoittaen Mäkärätä.*) Mikä se on se mies siellä, mikä on asia?

MÄKÄRÄ.

(*Lähenee pehtoria pokkuroiden, hattu kainalossa.*) Ei asiata .. ei asiata, korkea-arvoinen herra pehtori .. muuta minä vaan .. olen ystävän etsijä .. enkä löydä, se piru peijaa vaan .. sanoo että mene, mene, kyllä sieltä löytyy, mutta vieläkö .. ei löydy.... Katsopas joukkoasi, eikös ole pulskaa väkeä?

(*Pehtori kääntyy niitä katsomaan, samassa sieppaa Mäkärä kuokan maasta ja alkaa juosta sen kanssa pois.*)

PEHTORI.

(*Huutaa.*) Mies hoi!.. Peijakas .. ottakaa se kiini!

(*Samassa kääntyy Mäkärä takaisin ja heittää kuokan maahan.*)

MÄKÄRÄ.

Koettelin vaan oletko tavarassa kiini.. Mutta eiköhän lähetä ja komenneta kaikki tuonne kanavan pohjalle ja sitten muta päälle. Ainakin niillä silloin olisi helpompi olla.

(*Pehtori menee pois häntä kuulematta.*)

MÄKÄRÄ.

(*Yksin.*) Kurja elämä, kurja elämä. (*Kyykistyy maahan itkien.*) Herran käsi lepää meidän kaikkien päällä.. (*Nousee ylös ja menee pois melkein juoksujalassa.*)

(*ANTTI ja NISKANEN tulevat.*)

ANTTI.

Katsokaa nyt tätäkin.. Johan minä aina olen sanonut, etteihän tämä muuta kuin lisää kurjuutta. Semmoisia ne ihmisten puuhat ovat ilman jumalan apua. Jo pitäisi tuommoisten kuin Karinkin huomata pienuutensa.

NISKANEN.

Niin minäkin ensin päättelin, mutta nyt olen tullut huomaamaan että hyvä se sentähden oli, kun saatiin työtä. Itsekin olen paljon ansainnut hevosillani täällä kanavatyössä.

ANTTI.

Niin, kyllähän se on niinkin, että puute pakoittaa ihmistä yrittämään. Enkä minä siitä juuri niin .. mutta kun heillä ei ole luottamusta jumalaan. He luottavat vaan itseensä.

NISKANEN.

Se on kyllä paha se.

ANTTI.

He suorastaan pilkkaavat jumalaa. Eivät vielä nytkään tahdo uskoa että jumala se ainoastaan voi auttaa, vaikka näkevät tuommoisen rehevän tou'on edessään. Sanovat että jumala peijaa heitä, näyttää vaan että täällä sitä olisi, mutta eipä anneta. Väittävät hallan panevan tämänkin vuoden tou'ot.

NISKANEN.

Hyvin arveluttavalta se tosin näyttää, se täytyy myöntää.

ANTTI.

Siis tekin epäilette? Kenessä minä sitten voin uskoa löytää.

NISKANEN.

No itsessänne kai.

ANTTI.

Te nauratte sille, mutta minä olen varma asiastani; usko voittaa aina.

NISKANEN.

Ihminen säätää, jumala päättää. Olette vielä nuori ja liian kiivas, mutta kyllä kerran helpoitattekin vaatimuksianne.. Minun täytyy kiiruhtaa katsomaan, miten siellä työ sujuu, sillä kun vaan silmä välttää, ei se tahdo käydä.. Jääkää hyvästi! (*Menee.*)

ANTTI.

(Katsoo hänen jälkeensä; yksin.) Helpoittaa vaatimuksiansa?..

(Lähenee miehiä, jotka ovat ahkerassa työssä.)

ANTTI.

Hyvää iltaa, hyvää iltaa miehet! (*Miehet tervehtivät.*) Kovaa taitaa olla työn teko, eikö se rupea rasittavaksi ajan pitkään.

I:NEN MIES.

Eipähän se leipä leikkimällä tulle.

ANTTI.

Se on tosi, mutta miksi näytätte kaikki niin alakuloisilta ja tyytymättömiltä.

I:NEN MIES.

Kun ei ole syytä liioin iloitsemaan, sillä taivaassa ollaan tiukat tähän aikaan.

ANTTI.

Päinvastoin. Minun mielestäni pitäisi jokaisen iloita ja olla kiitollinen siitä kuin jumala ottaa vitsauksensa pois.

(MIEHET katsovat naurahtaen toisiinsa.)

I:NEN MIES.

Niin, jos ottaa.

ANTTI.

Samaa nuottia kaikkialla.. Tietysti se ottaa. Minua surettaa oikein se vieraantuminen jumalan kaitselmuksesta, jonka teissäkin huomaa. Kaikki epäilevät vaan.. Eikö teissä löydy yhtään, joka uskoisi ettei hallaa tule?

I:NEN MIES.

Paha on uskoa, kun huomaa sen jo niskaansa hiipivän.

ANTTI.

Sinä et ole mikään tietäjä.

I:NEN MIES.

Ei siihen hyvin suuria tietoja tarvitakaan, kunhan ei ole aivan älytöin lapsi.

ANTTI.

Semmoiset merkit eivät koskaan pidä kutiaan. Jumala on tehnyt suurempiakin ihmeitä.

I:NEN MIES.

On kai se aikoinaan niitäkin tehnyt.

(Työkelloa soitetaan, miehet lakkaavat heti työstään ja jättävät Antin yksin seisomaan; padat siirretään pois näyttämöltä; väki rientää sinne päin; hälinää ja lasten itkua kuuluu; joitakuita sairaita kannetaan näyttämän poikki, jotka tuntuvat valittavan; heitä seuraa KARI.)

KARI.

(Huomattuaan Antin.) Vai niin, täällähän sitä sinäkin olet. Hyvää iltaa! *(Kantajille.)* Viekää ne sairaat siihen huoneeseen, jossa minä asun; tulen heti perässä.

ANTTI.

(Ivallisesti.) No Kari, etkö nytkään myönnä että tämä lisää vaan kurjuutta?

KARI.

Olet itsepäinen yhä vielä. Mutta minä kysyn, etkö nytkään myönnä että halla tulee.

(ANTTI katsoo häneen puoleksi hämmästyneen ja kysyväisen näköisenä.)

KARI.

Niin, leikki sijansa saakoon, vaan ei meidän auta tässä ruveta ilkkumaan toisen tai toisen tappiolla, aika on kallis. Ensi vuonna tulee puolta suurempi puute ja kurjuus kuin nyt. Silloin tarvitaan voimia ja pontevuutta, jos mieli ihmisen voittaa edes vähänkin luonnon kovuutta. Senpätähden ei meidän sovi tyhjiin riitojen takia katsoa kieron toisiimme, vaan ryhtyä yhdessä paikkakuntamme etua valvomaan, että jo ajoissa saamme eloa Venäjältä talven tarpeeksi, muutoin kuolemme kaikki nälkään.. Vai mitä arvelet?

ANTTI.

Meidän tiemme eroavat tässä. Sinun tuumiisi en suostu, enkä yhdy. Vieläpä on aikomukseni niin paljon kuin mahdollista vastustaa aikeitasi. Sinun tiesi ovat väärät.

KASI.

Kas, kas .. mikä sinut on nyt niin varmaksi tehnyt?

ANTTI.

Oloni ja havaintoni täällä.

KARI.

Ja olet nyt varma, että vakuutuksesi on oikea?

ANTTI.

Olenpa niinkin.

KARI.

Olet siis voittanut epäilyksesi .. hyvä.

ANTTI.

Niin, ja nyt tahdon sille täydellisen varmuuden. Minä en ole hetkeäkään epäillyt ettei hallaa tule. En ole tavannut ketään muuta, joka sitä uskoisi, sillä sinä olet heihin epäuskoa istuttanut; mutta juuri tämän kautta saan teille epäilijöille näytetyksi kellä on valta luonnonkin yli.

KARI.

Siis odotat ihmettä vakuuttaaksesi itseäsi ja muita. Eipä uskosi sitten olekaan niin kovin vahva, vaikka se siltä kuuluu. Ennenkuin ensi yö loppuu, on sekin jo kumossa. Hyvää yötä, minulla on kiire. *(Menee.)*

ANTTI.

(Jää katsomaan hänen jälkeensä; yksin.) Hänellä on varmuutta, ei minulla. (Katselee ympärilleen.) Tulisiko kuitenkin halla. (Istuutuu jonkun työntökärrin päälle miettiväisenä eteensä tuijottaen. Vähän ajan perästä tulee MÄKÄRÄ itseksseen supisten, mutta huomattuaan Antin hiipii hänen luokseen ja kyykistyy katsomaan.)

ANTTI.

(Hypähtää ylös säikähtäen ja peräytyy hiukan.) En tunne teitä.. Ketä te etsitte?

MÄKÄRÄ.

Minä etsin kristittyä.

ANTTI.

Missä luulette tähän aikaan kristittyjä löytyvän?

MÄKÄRÄ.

Minä tiedän että edessäni on oikea kristitty.

ANTTI.

Erehdytte varmaan, ette tunne minua, ette tiedä että olen suurin syntinen. Tuntuu kuin jumala hylkäisi minut tykkönään.

MÄKÄRÄ.

Minut on hän jo aikoja hyljännyt. Olen vielä suurempi syntinen, jumala paratkoon.

ANTTI.

(Ihastuen.) Vieläkö tapaan semmoisen ihmisen, joka oman heikkoutensa ja pienuutensa tuntee, edes yhden järjellisen ihmisen maailmassa.

MÄKÄRÄ.

No vie sun vihtahousu, itseäsi!.. Kun sanoo järjelliseksi vanhaa Mäkärätä, jota kaikki sanovat.. *(Koputtaa päätään.)* .. he, he, he!

ANTTI.

Mäkärä..? Ja kun minä en sinua ennen tuntenut.. Terve, terve! Jumalalle kiitos, että hän sinut tänne lähetti! Et tiedä kuinka hyvään aikaan tulit. Sinä olet ainoa, johonka minä nyt voin turvautua.

MÄKÄRÄ.

Minäkö?.. he, he, he!

ANTTI.

Tuntuu kuin jumala olisi lähettänyt sinut tukemaan minua. Sillä se aina vahvistaa, kun on joku semmoinen, joka uskoo samaa. En voi sanoa kuinka iloinen olen.

MÄKÄRÄ.

No, no .. malta nyt hiukan .. niin, sanon näet sinuksi vanhan tavan mukaan, sillä ei ukko Mäkärä ole niihin temppeihin oppinut .. he, he, he! Mutta asiasta toiseen.. Oletko jo löytänyt tietä elämän puulle.

ANTTI.

Ainakin olen luullut löytäneeni.

MÄKÄRÄ.

Mutta jos et olisi löytänytkään.

ANTTI.

Mitä?.. Enkö olisi löytänyt?

MÄKÄRÄ.

Kuinka tietä sinne löydät, jonne ei tietä olekaan.

ANTTI.

Tietysti se on.

MÄKÄRÄ.

Ehee, ei sitä ole. Jos mieli päästä elämän puulle, niin kule metsässä: kuta synkempi korpi, sitä lähempänä elämän puu.

(ANTTI katsoo tutkivasti häntä.)

MÄKÄRÄ.

Mitä katsot?.. Etkö usko?.. Kyllä se niin on, että polkua sinne turhaan etsit.

Mutta aivan todellako olet koettanut ponnistella päästäksesi taivaasen.

ANTTI.

Olen ainakin koettanut taistella itseäni vastaan.

MÄKÄRÄ.

Vieläkö mitä .. he, he, he! Aivanko todella?

ANTTI.

Aivan.

MÄKÄRÄ.

Ei maksa vaivaa.

ANTTI.

(Hämmästyen.) Kuinka sinä niin sanot?

MÄKÄRÄ.

No, no.. Ei tarvis uskoa .. ei tarvis uskoa, mutta ukko Mäkärä on koetellut.. *(Liikutettuna.)* Katso minua hiukan.. Otsa on täynä vakoja ja jokainen vako on vaatinut osansa. Kyllä ukko Mäkärä tietää jo mitä elämä on .. niin, niin .. kyllä se tietää. Ne silmät ovat jo vetensä vuotaneet, vaikka vielä voivat kostua niitä muistellessa. Kyllä jumala on siitä koettanut kalua saada, mutta sitkeä nahka .. niin, sitkeä se on ja sitkeämmäksi se käy .. niin, niin.. *(Alkaa itkeä, mutta lakkaa äkkiä.)* Mitä sitä itkee, ei se sillä parane. Ei sitä pitäisi itkeä, purra vaan hammastaan, kuin yhden olisi syönyt ja toista olisi nielemässä. Mutta eihän sekään auttaisi, onhan Mäkärä jo sitäkin kokenut. Yhtä ja toista sitä koettaa täytyy, aina johonkin turvautua, kun ei muuta neuvoa ole. Näin se sitten käy.. Ei Mäkärällekään olisi niin hullusti käynyt, jos olisi malttavampi ollut. *(Katsoo tuijottaen maahan.)* .. Ei olisi pää mennyt.... Mutta herra on kiivas ja ankara jumala .. he, he, he! Niin se on, etkö usko?

ANTTI.

Hän on samalla kiivas ja lempeä.

MÄKÄRÄ.

Ankara se on aina ollut. Ei lempeä vähääkään, ei vähääkään .. he, he, he! Kerrassa ankara. Ja nyt näyttää hän ihmisille kovuutta oikein vanhurskaudessaansa.

ANTTI.

Sinä pilkkaat jumalaa, kun sanot tuolla tavalla.

MÄKÄRÄ.

He, he, he! Pilkkaanko? En toki vähääkään .. aivan täyttä totta.. Sen ihmisen täytyisi olla kerrassa vanhurskas, joka voisi olla niin ankara lähimmäiselleen.. Elä katso niin pitkään, kyllä se on sillä lailla.

ANTTI.

Sinä saatat minut aivan sekasin.

MÄKÄRÄ.

Parempi se onkin .. he, he, he!

ANTTI.

Ei, tietysti varmuus on aina parempi ja se minun täytyy saada, muutoin olen hukassa, sillä en ole taas selvillä mistään. Ja jos halla vie tou'ot vielä tänäkin vuotena, silloin en käsitä, minkälainen mitta jumalalla on.

MÄKÄRÄ.

Eihän hänellä mittaa olekaan.

ANTTI.

Luuletko sinäkin sitten hallan tulevan?

MÄKÄRÄ.

Hallanko? Johan tuota näkyi kuuraa viimekin yönä.

ANTTI.

Näkyikö? Mutta ei se sillä ole sanottu, onhan sekin jumalan käsissä.

MÄKÄRÄ.

Onpa tiettenkin, eihän muutoin hallaa tulisikaan.

ANTTI.

Mäkärä, elä vie minulta viimeistä uskoani. Jos me yhdessä uskomme ja rukoilemme ettei hallaa tule, niin jumala kuulee, jos hän on oikea jumala.

MÄKÄRÄ.

Hyh! Oletko saanut mitään rukoilemalla?

ANTTI.

Kyllä kai jotakin.

MÄKÄRÄ.

Et mitään, et osaa rukoillakaan sillä tavalla.

ANTTI.

Sinä olet kova.

MÄKÄRÄ.

Enhän minä ole kova, vaan jumala. Huh! on jo niin kylmä, että puistattaa.

ANTTI.

Sinulla kun ei ole takkia.

MÄKÄRÄ.

Mistäpä sitä köyhällä takkia näin kesäiseen aikaan. Ja tämäkin on korkeamman määräys.

ANTTI.

Minä en voi nähdä sinua noissa vaatteissa.

(Heittää pois päällystakkinsa ja antaa sen alla olevan papin nutun Mäkärälle.)

Ota tämä nuttu päällesi.

MÄKÄRÄ.

Niin minäkö?.. Papin takin.. Ehei toki!

ANTTI.

Nuttu kuin nuttu, pane vaan se päällesi.

MÄKÄRÄ.

No voi, voi! Jokohan uskallan? *(Otaa sen.)* Mutta ei kai nyt pirutkaan uskalla tulla lähelle, kun minulla on papin takki. *(Panee sen päälleen, kohottaa ruumiinsa suoraksi ja alkaa kävellä edestakaisin.)* Nyt ei muuta kuin läpäsin kaulaan, etkö anna sitäkin? Hi, hi, hi! Eikö passaa .. ilmanhan minä vaan. *(Huomattuaan Karin, joka lähestyy heitä.)* kas tohtuori, kuulkaapas! *(Juoksee Antin viereen, joka on istunutunut johonkin.)* Eroitatkos nyt kumpi meistä on pappi, häh?

KARI.

(Tullestaan.) No joko Antti on niin pitkälle päässyt, että papin puvustaan luopuu?

MÄKÄRÄ.

Lähdenpä nyt nukkumaan, ei pirut vain uskalla unessakaan tulla, luulevat papiksi, he, he, he! *(Alkaa mennä.)*

ANTTI.

(Katsoo hänen jälkeensä.) Ainakin sopisi hän yhtä hyvin papiksi kuin minä. Nyt vasta alan käsittää puutteellisuuttani sillä sijalla. Minulla ei ole ollut aavistustakaan siitä minkälaisia pappien tulisi olla. Enhän minä ole sitä virkaa ollenkaan käsittänyt. Luulin kaikki olevan siinä, jos minä uskon että jumala löytyy ja teen mitä kirkkolaki papilta vaatii. Mutta, vaikka senkin tekisin, en olisi vielä alussakaan. Kyllä minun nyt täytyy myöntää että sinä Kari olit oikeassa: olen luullut itsestäni liika paljon. Minä olen taas ollut harhateillä.

KARI.

Semmoiset miehet kuin sinä eivät koskaan pääse selvyteen, ne harhailevat aina.

ANTTI.

Mutta jumalaa ja hänen töitensä ei ole kenenkään helppo käsittää. En ainakaan minä ole häntä käsittänyt.

KARI.

Etkä ole käsittäväkään.

(KARI lähtee kävelemään aivan kanavan partaalle, ANTTI jää miettiväisenä istumaan.)

KARI.

Antti, tulepas katsomaan, aivan kuurassa, ja hieno riitta tuossa vesi-astiassa.

ANTTI.

(Hypähtää ylös.) Onko se mahdollista? *(Menessään.)* Se ei voi sittenkään olla mahdollista. *(Tultuansa Karin luo masentuneena.)* Tosi se kumminkin on.. Onko todellakin halla jo käsissä ja kurjuus ihmisten edessä vielä suurempaan.. Kari, neuvo sinä mitä tehdä, nyt minä olen aseetoin.

KARI.

Niin, mitä tehdä? Se on kysymys. *(Osoittaa sormellaan.)* Katsopas, tuollakin muuan mies levotoinna viljapeltojansa kiertelee voimatta mitään tehdä. Kyllä ei tänä yönä monen miehen silmään uni tule.

ANTTI.

Onko tämä nyt jumalan vai ihmisten syy? *(Vaipuu ajatuksiinsa.)*

KARI.

Se ei ole kummankaan.

ANTTI.

Kari, kuule, syy onkin minussa, tämä kaikki on minun tähteni.

KARI.

Tämäkö sinun tähtesi?

ANTTI.

Minun. Olen suuresti rikkonut jumalata vastaan ja siksi hän tuomionsa lepää päälläni. Jumala tahtoo nyt näyttää minulle selvään, kuinka vähäinen minä todellakin olen. Minä kun luulin omalla voimallani voivani poistaa jumalan vitsauksen. Siksi täytyy hänen minua näin rangaista. Sen ase-

jonka tarkoitin muita kohtaan, on hän kääntänyt minun omaan poveeni. Ja nytkö täytyy kaikkien kärsiä minun tähteni?

KARI.

Houritko sinä.

ANTTI.

Se ei ole vielä myöhäistä; jos minä heittäyn tuonne kanavaan, niin muut pelastuvat.

KARI.

(Tarttuu kiini häneen.) Antti, oletko mieletön?

ANTTI.

Kun Joonas heitettiin mereen, niin myrsky asettui. *(Nostaa kasvonsa taivasta kohti.)* Korkeuden herra, rankaise minua yksin, elä anna muiden kärsiä minun tähteni!

KARI.

(Yhä pitäen häntä kiini.) Mies hoi! mihinkä sinä olet järkesi kadottanut?

ANTTI.

Sinä et saa estää minua pelastamasta muita. *(Puoleksi polvillaan rukoillen häntä.)* Minä rukoilen sinua, laske minut tuohon syvyyteen.

KARI.

Ei, hyvä mies, se enää auta.

ANTTI.

Jos ei autakaan, mutta minun täytyy sinne. Minä en jaksa kantaa tätä.

KARI.

Huono mies. Etkö jaksa kärsiä sitä mitä muutkin.

ANTTI.

Se on tosi se.. Ehken voisin olla apunakin muille.

KARI.

Suurenakin apuna.

ANTTI.

Luuletko niin?

KARI.

Varmaan.

(Kuuluu pientä meteliä; pari miestä tuovat Mäkäätä puoleksi väkisten: hänen naamansa ja kätensä ovat veressä, vaate on käärittynä kaulan ympäri; Antin antama takki on hänen päältään poissa.)

MÄKÄRÄ.

Heittäkää irti, kyllä minä menen. *(Miehet heittävät irti Mäkäran, joka menee Antin ja Karin luo.)*

MÄKÄRÄ.

(Kiskaisee vaatteensa kaulastaan, josta verihaava tulee näkyviin.) Katsokaa, taivaan herra on kova.

KARI.

(Säikähtäen.) Mikä miehellä!

(ANTTI peräytyy, kääntää pois kasvonsa ja painuu kädet ristissä istumaan.)

MÄKÄRÄ.

Pirut olivat viedä minulta hengen, vaan keskenpä se jäi.

KARI.

(Katsottuaan haavaa ottaa taskustaan kääreen ja sitoo sillä haavan.)

Ei tämä ole kovin vaarallinen, mutta jos olisi mennyt hiukan syvemmälle, niin olisipa ukon henki vaarassa. Itsekö sinä tämän teit?

MÄKÄRÄ.

Niinkuin pirut pakoittivat. Kauan ne sentään perästä ajoivat, ennenkun saivat saunan nurkkaan ahdistetuksi, ja silloin ei muu auttanut kuin .. puukko kurkkuun.

ANTTI.

(Nousee ja katsoo ympärilleen.) Ei auta rukouskaan. Jumala on jättänyt meidät.

ERÄS MIES.

(Tuopi Antin Mäkäralle antamaa takkia Antille.) Eikös tämä ole kirkkoherran takki, mitenkä se on tuonne tielle joutunut?

ANTTI.

Viekää pois, en tahdo enää nähdä sitä.

MÄKÄRÄ.

Mitä? Sehän on Mäkäran takki. Tuonhan ne pirut kun pois riistivät, niin sitten saivat kiini.. Kas, päiväkin jo nousee.

KARI.

(Katsastaa ylös sitoessaan.) Ja halla kiihtyy.

ANTTI.

Mikä on mittasi Herra!

MÄKÄRÄ.

Hänellä ei mitään mittaa ole.

(Aurinko nousee ja hiljalleen valaisee koko seudun; ANTTI seisoo muihin selin ja katsoo liikkumatoinna auringon nousuun päin.)

KARI.

(Sidottuansa haavan kääntyy myös sinne päin; osoittaen kädellään.)

Sieltä se nyt kohoo pimeyden töitä valaisemaan.

ANTTI.

(Epätoivon äänellä.) Se on myöhäistä, se on myöhäistä!.. En käsitä minä sinun suuruuttasi Herra!

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EPÄILIJÄ: KUVAUS NELJÄSSÄ NÄYTÖKSESSÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a

United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S.

copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH

DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax

treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.